

ומאי "מדבריהם למדנו" דקאמר רבי מאיר? א-10
— מדברי רבי חנינא סגן הכהנים, שהוא
הדין לתרומת חמץ בשעה ששית.

כי אף שמן התורה עדיין התרומה ראויה
לאכילה, מותר לטמאותה על ידי התרומה
הטמאה. שהרי אין אוכל מטמא אוכל, אלא
מדרבנן.⁽¹⁾ ובין כך אסורה היא מדרבנן
משעה ששית.⁽²⁾

משקין דוב, שהם אב הטומאה].
דמדאורייתא הבשר טהור מעליא.

ואשמועינן רבי חנינא, שמותר אף לטמאותו
על ידי ראשון דאורייתא. שהרי אף הטומאה
שנטמא בה השתא, אינה אלא מדרבנן. לפי
שמן התורה אין אוכל מטמא אוכל. ומדרבנן
הרי הוא בין כך טמא. נמצא שלא נוסף בו
שום דין טומאה מחודש⁽¹¹⁾.

התוספות בדבר זה.

ואפשר, דיש לחלק בין טומאת בית הפרס
שהיא מכח טומאת מת דאורייתא, לבין שאר
טומאות דרבנן. וכמו שכתב הר"ש בפרה פרק
יא משנה ה, דאין כל הטומאות שוות בזה. שפת
אמת.

1. רש"י. ותוספות כתבו, דאף למאן דאמר
"אוכל מטמא אוכל" אתי שפיר. ומותר לטמאותו
אף בטומאה דאורייתא. ואף על גב דאיסור היינו
כפסול, ולעיל קאמר דליכא למילף פסול
מטומאה, מכל מקום בטומאה דרבנן אין סברה
לחלק. תוספות.

ומה שמותר לטמא איסור או טומאה דרבנן
בטומאה דאורייתא, הוא משום דפסול דרבנן
נחשב כאינו ראוי אף כלפי הדאורייתא. מאחר
דבמציאות הוא עומד לשריפה.

ועל פי סברה זו יבואר ספק המשנה למלך
בפרק ז מהלכות תרומות הלכה א, בטמא שאכל
תרומה טמאה מדרבנן, אם ישנו במיתה. דכמו
דהאוכל תרומה טמאה אינו במיתה, משום שהיא
מחוללת ועומדת, ולא קרינן ביה "ומתו בו כי
יחלוהו", דלמא הוא הדין בתרומה דרבנן.
דמאחר ובמציאות היא עומדת לשריפה, שוב אין
היא ראויה למצותה. אחיעזר סימן מ.

2. וקשה, אי מסברה דמיא איסור דרבנן לטומאה

לטעמיה, דטומאת משקין לטמא אחרים לאו
דאורייתא. ורבי יוסי דאמר "אינה היא המדה",
אזיל לטעמיה, דהיא דאורייתא. הלכך הוי ולד
הטומאה דאורייתא. ואין ללמוד ממנו לחמץ
בשעה ששית, דאין איסורו אלא מדרבנן.
תוספות.

ואף רש"י לא כתב כן, אלא לפום מאי
דסלקא אדעתין השתא. אבל למסקנה [טו ב]
מבואר להדיא כתוספות. מהרש"א.

11. ובירושלמי פריך, דלפי זה לא בא רבי
עקיבא אלא לפחות. שהרי לא קאמר, אלא
דפסול דאורייתא מותר לעשותו טמא דאורייתא.
אבל רבי חנינא חידש טפי, דאף שלישי דרבנן
מותר לעשות שני.

ומשני, דאף רבי עקיבא איירי בשמן שנפסל
בטבול יום שנטמא בבית הפרס. שאינו טמא
אלא מדרבנן. תוספות.

וצריך לומר דאיירי בטבול יום שנגע באדם
שהלך בבית הפרס. אבל אם נטמא בעצמו מבית
הפרס, בלאו הכי הוא טמא מן התורה. דהרי רבי
עקיבא אית ליה, דמי שנפלה עליו הזאה, הרי
הוא טמא מן התורה. וצריך טבילה והערב שמש.
רש"ש.

ויעוין עוד בפני יהושע, שהוכיח מדברי
הירושלמי הנ"ל, דאף טומאה דרבנן צריכה
הערב שמש. ובריש פרק "חומר בקודש" נסתפקו

אמר ריש לקיש משום בר קפרא: לא כן הוא פירוש משנתנו.

והוינן בה: הי רבי אליעזר ורבי יהושע שמהם למד רבי מאיר לחמץ?

אלא מתניתין בבשר שנטמא באב הטומאה דאורייתא, עם בשר שנטמא בולד הטומאה דאורייתא.⁽³⁾ ולעולם אין להוכיח מדברי רבי חנינא ורבי עקיבא על תרומה חמץ טהורה שמותר לטמאותה.

אילימא, הא רבי יהושע, דתנן: הבית של תרומה שנולד לה ספק טומאה [כגון שנכנס לשם אדם טמא. וספק נגע בה, ספק לא נגע]⁽⁴⁾ —

ומאי "מדבריהם למדנו" דקאמר רבי מאיר? — לא ארישא דמתניתין קאי. אלא מדברי רבי אליעזר ורבי יהושע במקום אחר למדנו כן.

רבי אליעזר אומר: אם היתה מונחת במקום התורפה [מקום הפקר], יניחה במקום המוצנע. ואם היתה מגולה, יכסנה! שאפילו אם אינה ראויה לאכילה, אלא להדלקה, עדיין חייבים לשומרה שלא תיטמא טומאה ודאית.

דרבנן, פשיטא דמותר לטמא את החמץ בטומאה דרבנן. ואי מסברה אין להשוות ביניהם, מאי מוכיח מרבי חנינא סגן הכהנים.

3. והיינו ולד ולד אורייתא, דהיינו שלישי. ולמאן דאמר "אין אוכל מטמא אוכל", לא משכחת בשר שהוא שלישי דאורייתא, אלא כשנגע במשקין שנטמאו בכלי שנטמא בשרן. אבל ליכא לאוקמא בבשר שנטמא בעצים ולבונה, דהא ריש לקיש גופיה [דהוא בעל המימרא הכא] מספקא ליה לקמן, אי מהני חיבת הקודש לעשות ראשון ושני. תוספות. וצריך עיון, מה יענו לרבי מאיר דאית ליה "טומאת משקין לטמא אחרים לאו דאורייתא". מהרש"א.

ויש לומר, דלעולם מסברה אין לדמות איסור לטומאה. אלא דמדברי חנינא ילפינן דמותר להוסיף קלקול דרבנן על קלקול דרבנן, כמו בדאורייתא. ומאחר דאין לחלק בין דרבנן לדאורייתא, שוב מצינו למילף מדברי רבי עקיבא, דכשם שמותר להוסיף טומאה על פסול, כן מותר להוסיף טומאה על איסור. דאיסור דמי שפיר לפסול. תוספות.

4. רש"י. והקשו תוספות, ממה נפשך, אי ברשות היחיד הוה, ספיקו טמא. ואי ברשות הרבים, ספיקו טהור כדילפינן מסוטה.

וכתב החזון איש [סימן כד אות ד], דלולא דבריהם היה נראה לפרש, דזה פשיטא לן דאילו היה אסור לטמא טמא דרבנן בטומאה דאורייתא, אף בטומאה דרבנן היה אסור לטמאו, ואף דבין כך הוא טמא. משום שרק לחומרא החשיבוהו רבנן לטמא, ולא לקולא. ומוזה דהתיר רבי מאיר לטמא את הבשר הטמא מדרבנן, אלמא כל ששוב אינו עומד למצותו ואזיל לאיבוד, אף דרק מחמת דין דרבנן הוא, שוב אין בו דין שמירה. ואם כן, שפיר אית לן למילף אף לדבר דאזיל לאיבוד מחמת איסורו.

לכך פירשו, דאיירי בשתי חביות ברשות היחיד, ונגע באחת מהן ואינו יודע באיזו. דבכהאי גוונא ספק הוי. ולא ילפינן מסוטה דספיקו כודאי, אלא בדבר שיכול להיות. אבל אי אפשר שיהיו שתיהן טמאות בודאי. ויעוין בפני יהושע שתמה על קושייתם. דהרי טעמא דרבי אליעזר הוא משום שמא יבוא אליהו ויטהר את התלויה. ואם כן, מאי אכפת לן

המוצנע, יניחנה במקום התורפה. ואם היתה מכוסה, יגלנה! שסובר רבי יהושע, "יש אם למסורת" (5) ו"משמרת תרומתי" כתיב, דמשמע אחת. והיינו טהורה בלבד. אבל תלויה אינה צריכה שימור (6).

שמע מינה, דלרבי יהושע, כל תרומה שאינה עומדת אלא להדלקה אינה צריכה שימור. ומדבריו למד רבי מאיר שהוא הדין לתרומת חמץ בשעה ששית של ערב פסח. מאחר

וטעם הדבר הוא, משום דכתיב "את משמרת תרומתי". וקרינן "תרומותי", לשון רבים. וקסבר רבי אליעזר, "יש אם למקרא". ושתי תרומות במשמע. אחת טהורה ואחת תלויה [ספק טמאה]. ששתיהן צריכות שימור מפני הטומאה.

רבי יהושע אומר: לא זו בלבד שאין צריך להוסיף על שמירתה, אלא מותר אף לגרע את שמירתה. שאם היתה מונחת במקום

ומה דפירש רש"י כאן לא כן, היינו משום דמסקנה דהתם לא אתיא שפיר אלא לרבי יוסי דסבר דפליגי בתלויה וטמאה. אבל לרבי מאיר, דאף בטמאה וטהורה דאזלא לאיבוד פליגי, בהכרח דטעמא דרבי אליעזר הוא משום ד"יש אם למקרא". שהרי בטהורה דאזלא לאיבוד, לא שייך טעמא ד"שמא יבוא אליהו". פני יהושע.

6. והמהרי"ט אלגאזי בבכורות הקשה, דלהרמב"ם דפסק דספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא, הרי מותר לאכול את התלויה. ואם כן פשיטא דאסור לטמאותה.

ונראה, דלא מיבעיא להמבואר בשערי יושר [שער א], דאף להרמב"ם, אם כאמת אכל איסור הרי הוא עובר, אלא שמותר לו להכניס את עצמו בספק, דודאי לא קשיא. שהרי אף דמותר להקל ולאוכלה, עדיין יש בה צד איסור. אלא אפילו אי נימא דלא עבר, מכל מקום אי כלפי שמיא היא טמאה, הרי יש כאן מציאות טמאה. ודין "משמרת" לא תליא באיסור או בהיתר, אלא במציאות הטמאה.

ואי קשיא, איפכא קשיא. אי מדאורייתא אזלינן בספק איסור לקולא, למה לרבי אליעזר אסור לטמאותה. והרי אפשר דטמאה היא. חידושי רבי שמואל.

בכך שספיקו טמא? והרי אי יטהרנה אליהו, איגלאי מילתא למפרע דטהורה היתה.

ומסיק, ד"יש ליישב".

[ונראה בכונתו, דכיון דלעת עתה יש לה דין טמאה ודאית, אינה בכלל דין "משמרת תרומתי"].

ויעוין בהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ [תרומות פרק ח משנה ח] שכתב, דיש להעמיד בחבית שנגע בה מי שטמא מספק. כגון טומטום ואנדרוניוס שראו לובן או אודם, שאין שורפין עליהם את התרומה, כדאיתא בנדה [כח א].

ונתבאר דבריו באבי עזרי [חמישאה, פרק י"ט מאבות הטמאות הלכה א], דדוקא היכא שהספק הוא באיזה דבר נגע, כגון ספק נגע בשרץ או בצפרדע, שאין הדבר המטמא לפנינו, ספיקו כודאי. אבל אם המטמא לפנינו ואי אפשר להכיר בו מהו, לא ילפינן לה מסוטה.

עוד הוסיף לבאר שם, שאי אפשר שהדבר המטמא ישאר בספק, והנוגע בו יהיה טמא ודאי.

5. ובבכורות לד א מסיק, דלאו בהכי פליגי. אלא לכלי עלמא "יש אם למסורת". ופליגי במשמעות דקרא. דכתיב "ואני נתתי לך את משמרת תרומתי". דרבי יהושע סבר, דוקא את הראוי לך שמור. ורבי אליעזר סבר, דאף תלויה מיקרי "ראוי לך", שמא יבוא אליהו ויטהרנה.

והיא חייבת בביעור, מותר לטמאותה⁽⁷⁾.

ודחינן: מי דמי זה לזה?

והרי התם לא התיר רבי יהושע לטמאות את התרומה התלויה בידים. אלא רק להניחה במקום התורפה שתיטמא מאליה. ו**גרמא בעלמא** הוא.

אבל **הבא**, התיר רבי מאיר אף לשרוף את הטהורה עם הטמאה, על אף שבכך הוא מטמאה בידים. ואת זה אין ללמוד משם.⁽⁸⁾ ומסקינן: **אלא, הא דקאמר בר קפרא**, שמדברי רבי יהושע למדנו כן, היינו מהא **דתנן**:

חבית יין של תרומה טהורה שנשברה בנת [במקום דריכת הענבים] **העליונה, ובתחתונה** [בבור הנמצא מתחת לגת] נמצאים חולין **טמאין**, ונשברה החבית, ועומד יין התרומה הטהור ליפול לתוך החולין הטמאין ולהיטמא מחמתם, ולאסור בכך גם את היין שבתוך הבור, כדין תרומה טמאה שהתערבה בחולין, שכל התערובת נאסרת:

מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם הוא

יכול להציל ממנה [מחבית התרומה] **רביעית יין בטהרה — יציל!**

שאם הוא יכול להספיק להביא כלי טהור ולהציל לפחות רביעית יין בטהרה, הרי הוא מחויב לדאוג להביאו ולהציל את יין התרומה הטהור, ואסור לו לקבל את היין בכלי טמא.

ואף שבינתיים יפסיד הן את שאר היין שבחבית והן את היין שבתוך הבור. כי בינתיים יפול שאר היין לתוך החולין הטמאים ויתערב עמם, ויאסור אף אותם באכילה. [כדין תערובת חולין ותרומה. שאם התרומה טהורה, נאסרת התערובת כולה לזרים. ואם היא טמאה, אסורה התערובת אף לכהנים. שהרי כהן האוכל תרומה טמאה עובר בעשה. ואף כאן, יתטמא יין התרומה על ידי החולין, ויהיה דינו כתרומה טמאה שנתערבה בחולין, שהכל אסור אף לכהנים].

מכל מקום, אם בידו להציל רביעית יין בטהרה יעשה כן, אף במחיר הפסד החולין הטמאים.

ואם לאו, שאינו יכול להציל אפילו רביעית

8. וצריך עיון, מאי נפקא מינה בין גרמא לידים. והרי ממה נפשך, או שיש אם למקרא, או דיש אם מסורת.

וצריך לומר, דסליק אדעתין דאף דמדאורייתא ליכא איסור בתלויה, מרבנן מיהא אסור לטמאותה. ולא גזרו רבנן אלא לטמאותה בידים. וכן מוכרח, מהא דמפלגינן לקמן בין היכא דאיכא פסידא, לבין דליכא פסידא. ואי הוי איסור דאורייתא, ודאי אין להתיר משום פסידא

7. ומכאן תשובה לבעל המאור שהתיר אליבא דרבי שמעון את החמץ בערב פסח באכילה עד הלילה. שהרי רבי מאיר כרבי שמעון סבירא ליה. ואם כן, אין סוף התרומה לאיבוד אף לאחר חצות. רבינו דוד.

מיהו בעל המאור עצמו כתב, דרבי מאיר כרבי יהודה סבירא ליה. ואסר חמץ לפני זמנו מן התורה. ולפי זה אתי שפיר.

מודה רבי אליעזר ורבי יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה.

אלמא, מדבריו של רבי יהושע למד רבי מאיר את דינו.

ומסקינן: שמע מינה!

וכן גם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: רבי חנינא סגן הכהנים דמתניתין איירי בשריפת בשר שנטמא באב הטומאה דאורייתא, עם בשר שנטמא בוולד הטומאה דאורייתא. ולא מדבריו למד רבי מאיר את דינו.

אלא מאי "מדבריהם למדנו" דקאמר רבי מאיר? — מדבריו רבי אליעזר ורבי יהושע שנחלקו בחבית של תרומה שנשברה.

איתוביה רבא לרב נחמן מהא דתניא:

אמר רבי יוסי לרבי מאיר: אין הנידון דומה לראיה.

שבשהעידו רבותינו [רבי חנינא סגן הכהנים ורבי עקיבא], על מה העידו?

אם כעדותו של רבי חנינא, הלא העיד על הבשר קדשים שנטמא בוולד הטומאה, ששורפין אותו עם הבשר שנטמא באב הטומאה. שבשר זה בין כך טמא בטומאת שלישי, מותר לטומאתו שוב על ידי הבשר הראשון, ואף שבכך נעשה בשר זה טמא בטומאת שני.

מהיין, אלא עד שיחזור אחר כלי טהור, יפול כל היין לתוך החולין ויטמא על ידם, ויפסיד גם את היין שבבור — רבי אליעזר אומר: תרד התרומה הטהורה כולה לתוך הבור ותטמא מאליה, ובלבד שאל יטמאנה ביד. ואף שיפסיד את החולין, אסור לטמא את התרומה בידים.

ורבי יהושע אומר: אף מותר לו שיטמאנה ביד. ואין בכך משום עבירה על מצות "משמרת תרומתי", שהרי בין כך סופה להטמא על ידי החולין.⁽⁹⁾

אלמא, כל תרומה שסופה לאיבוד, התיר רבי יהושע לטמאותה בידים. ומדבריו למד רבי מאיר, דהוא הדין לתרומה טהורה בערב פסח לאחר זמן האיסור.

ומקשינן: אי הכי, מאי "האי מדבריהם למדנו" דמשמע לשון רבים?

והא רק רבי יהושע סבר הכי. ואילו רבי אליעזר פליג עליו. ואם כן, "מדבריו למדנו" — מיבעי ליה לרבי מאיר למימר!?

ומשנינן: הכי קאמר רבי מאיר: ממהלוקתן של רבי אליעזר ורבי יהושע למדנו שמותר לשרוף תרומה טהורה עם הטמאה. שהרי הלכה כרבי יהושע כנגד רבי אליעזר בטהרות, ולדבריו מותר לעשות כן.

ומוכחינן: דיקא נמי ממשנתנו הכי.

דהא קתני בתשובת רבי יוסי לרבי מאיר:

שמירה. והלא חצי שיעור אסור מן התורה. וצריך לומר דבפחות משיעור ליכא מצות אכילת תרומה. ואין חיוב שמירה אלא בתרומה שיש מצוה באכילתה. קובץ שיעורים.

דחולין. פני יהושע. והאחיעזר [שם] כתב, דאפשר דבידים איכא ללאו ד"בל קודש לא תגע", מלבד דין "משמרת תרומתי".
9. וצריך עיון, למה בפחות מרביעית ליכא חיוב

ובית הלל אומרים: כולם נשרפין כאחת. ולא חיישינן לכך שהבשר הטמא יטמא את הפיגול והנותר. כיון שבין כך גזרו עליהם חכמים טומאה.

והוכיח מזה רבי יוסי: עד כאן לא פליגי בית הלל, אלא משום שיש להם טומאה דרבנן. אבל בלאו הכי, לכולי עלמא היה אסור לטמאותם.

אלמא, אסור לטמאות קדשים טהורים, אף שהולכים לאיבוד. והוא הדין לתרומת חמץ טהורה בערב פסח.

ואסיק רבא לקושייתו: קתני להדיא בתשובת רבי יוסי, שאין הנידון של שריפת תרומה טהורה עם הטמאה בפסח דומה להא דרבי חנינא.

ואי סלקא דעתך, דרבי מאיר מדברי רבי יהושע קאמר את דינו, אמאי מהדר ליה רבי יוסי לחלק מדברי חנינא סגן הכהנים?

והרי לא משם הוכיח רבי מאיר את דינו.

אמר ליה רב נחמן: רבי יוסי — לאו אדעתיה! לא היה יודע מהיכן למד רבי מאיר כן.

דהוא [רבי יוסי] סבר, שרבי מאיר מתוך דבריו דרבי חנינא סגן הכהנים קאמר ליה הכי. ולכך השיבו מה שהשיבו.

ולכן אמר לו רבי מאיר: לא משם למדתי. אלא אנא — מהא דהתיר רבי יהושע לטמא תרומה דאזלא לאיבוד קאמינא דשורפין את הטהורה עם הטמאה!

ושוב אמר לו רבי יוסי: ואפילו לרבי יהושע — נמי אינה היא המדה, ללמוד מדבריו

ואם כעדותו של רבי עקיבא, הלא העיד על השמן של תרומה שנפסל בטבול יום, שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת. שמאחר ושמן זה בלאו הכי פסול, מותר להדליקו בנר הטמא. ואפילו שנעשה עתה שמן זה טמא, לטמא אחרים.

וטען רבי יוסי לרבי מאיר: אף אנו מודים שכן הוא בתרומה שננטמאת בולד ולד הטומאה ונעשית שלישית לטומאה, ששורפין אותה עם התרומה שננטמאת באב הטומאה, על אף שהיא נעשית שניה ומטמאה אחרים. כיון שבלאו הכי היא פסולה.

אבל תרומה טהורה, על אף שהיא עומדת בין כך להשרף, אסור לטמאותה בערב פסח. ולא רק את הטהורה, אלא אף את התלויה [ספק טמאה] אסור לשרוף עם הטמאה. כי היאך נשרוף את התרומה התלויה עם הטמאה? והרי ספק טהורה היא. ושמא יבוא אליהו ויתיר את ספיקה ויטהרנה!

ולקמן [כ ב] פריך, הא במשנתנו אמר רבי יוסי שלרבי יהושע מותר לשרוף את הטמאה עם התלויה.

10-ב ומביאה הגמרא את סיוס דברי התוספתא:

עוד השיב רבי יוסי לרבי מאיר: בשר הקדשים שהוא פיגול [כגון שחישב עליו בעת שחיתתו, לאוכלו חוץ לזמנו או חוץ למקומו], ובשר קדשים הנותר לאחר זמנו, ובשר קדשים הטמא, שדינם בשריפה:

בית שמאי אומרים: אין בשר הפיגול והנותר והבשר הטמא נשרפין כאחת [יחד], לפי שהם נטמאים בכך. ואף על פי שדינם להשרף, אסור לטמאותם.

ואע"פ שבין כך גזרו חכמים עליהם שיטמאו את הידים, אסור לטמאותם בטומאה דאורייתא.

ובית הלל אומרים: כולם נשרפין כאחת. ולא חיישינן לכך שהבשר הטמא יטמא את הפיגול והנותר. כיון שבין כך גזרו עליהם חכמים טומאה.

והוכיח מזה רבי יוסי: עד כאן לא פליגי בית הלל, אלא משום שיש להם טומאה דרבנן. אבל בלאו הכי, לכולי עלמא היה אסור לטמאותם.

אלמא, אסור לטמאות קדשים טהורים, אף שהולכים לאיבוד. והוא הדין לתרומת חמץ טהורה בערב פסח.

ואסיק רבא לקושייתו: קתני להדיא בתשובת רבי יוסי, שאין הנידון של שריפת תרומה טהורה עם הטמאה בפסח דומה להא דרבי חנינא.

ואי סלקא דעתך, דרבי מאיר מדברי רבי יהושע קאמר את דינו, אמאי מהדר ליה רבי יוסי לחלק מדברי חנינא סגן הכהנים?

והרי לא משם הוכיח רבי מאיר את דינו.

אמר ליה רב נחמן: רבי יוסי — לאו אדעתיה! לא היה יודע מהיכן למד רבי מאיר כן.

דהוא [רבי יוסי] סבר, שרבי מאיר מתוך דבריו דרבי חנינא סגן הכהנים קאמר ליה הכי. ולכך השיבו מה שהשיבו.

ולכן אמר לו רבי מאיר: לא משם למדתי. אלא אנא — מהא דהתיר רבי יהושע לטמא תרומה דאזלא לאיבוד קאמינא דשורפין את הטהורה עם הטמאה!

ושוב אמר לו רבי יוסי: ואפילו לרבי יהושע — נמי אינה היא המדה, ללמוד מדבריו

ואם כעדותו של רבי עקיבא, הלא העיד על השמן של תרומה שנפסל בטבול יום, שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת. שמאחר ושמן זה בלאו הכי פסול, מותר להדליקו בנר הטמא. ואפילו שנעשה עתה שמן זה טמא, לטמא אחרים.

וטען רבי יוסי לרבי מאיר: אף אנו מודים שכן הוא בתרומה שננטמאת בולד ולד הטומאה ונעשית שלישית לטומאה, ששורפין אותה עם התרומה שננטמאת באב הטומאה, על אף שהיא נעשית שניה ומטמאה אחרים. כיון שבלאו הכי היא פסולה.

אבל תרומה טהורה, על אף שהיא עומדת בין כך להשרף, אסור לטמאותה בערב פסח. ולא רק את הטהורה, אלא אף את התלויה [ספק טמאה] אסור לשרוף עם הטמאה. כי היאך נשרוף את התרומה התלויה עם הטמאה? והרי ספק טהורה היא. ושמא יבוא אליהו ויתיר את ספיקה ויטהרנה!

ולקמן [כ ב] פריך, הא במשנתנו אמר רבי יוסי שלרבי יהושע מותר לשרוף את הטמאה עם התלויה.

10-ב ומביאה הגמרא את סיוס דברי התוספתא:

עוד השיב רבי יוסי לרבי מאיר: בשר הקדשים שהוא פיגול [כגון שחישב עליו בעת שחיתתו, לאוכלו חוץ לזמנו או חוץ למקומו], ובשר קדשים הנותר לאחר זמנו, ובשר קדשים הטמא, שדינם בשריפה:

בית שמאי אומרים: אין בשר הפיגול והנותר והבשר הטמא נשרפין כאחת [יחד], לפי שהם נטמאים בכך. ואף על פי שדינם להשרף, אסור לטמאותם.

ואע"פ שבין כך גזרו חכמים עליהם שיטמאו את הידים, אסור לטמאותם בטומאה דאורייתא.

התורה, דברי הכל שורפין את התרומה הטהורה עם הטמאה. כי היות שהיא אסורה באכילה מדאורייתא, הרי היא כטמאה.

אמר ליה רבי זירא לרבי אסי: האם נימא, מתוך כך, קסבר רבי יוחנן, מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן.

והיינו, שהתיר רבי חנינא לשרוף בשר שנטמא באב הטומאה דאורייתא עם בשר שנטמא בוולד הטומאה מדרבנן.

ומאי "מדבריהם למדנו" דקאמר רבי מאיר — מדברי רבי חנינא סגן הכהנים קאמר.

ומה שהתיר רבי מאיר לטמאות את הטהורה בערב פסח, אינו משום דאזלא לשריפה, כדברי רבי יהושע. אלא משום שהיא אסורה באכילה מדרבנן. ומדמה רבי מאיר איסור אכילה דרבנן, לבשר הטמא בטומאה דרבנן, שהתיר רבי חנינא סגן הכהנים לטמאות על ידי בשר הטמא מדאורייתא.

ולפי זה, מותר לטמא את התרומה דוקא בשעה ששית, שאסורה באכילה מדרבנן. אבל בשעה רביעית וחמישית, יודה רבי מאיר שאסור לטמאותה. שהרי אף מדרבנן אינה אסורה באכילה.

או דלמא, טעמא דרבי מאיר לאו משום איסורא דרבנן. אלא משום דאזלא לשריפה, כדברי יהושע. ואם כן, אף בארבע וחמש שעות מותר לטמאותה. והא דקאמר רבי יוחנן "מחלוקת בשש", לאו דוקא קאמר. אלא אף קודם לכן חלקו רבי מאיר ורבי יוסי.

אמר ליה רבי אסי: אין! דוקא בשש קאמר

לתרומה טהורה בערב פסח. דהא מודים רבי אליעזר ורבי יהושע, ששורף את זו בפני עצמה ואת זו בפני עצמה.

והוינן בה: ואמאי אינה היא המדה? הרי מדה ומדה היא! כי כשם שבחבית שנשברה התיר רבי יהושע לטמאות את יין התרומה משום שסופו להטמא, הכי נמי יתיר לטמא את תרומת החמץ הטהורה. שהרי בין כך לאיבוד אזלא.

ומשנינן: שאני התב, בחבית שנשברה בגת, שהתיר לטמא בידים, משום שאם לא יקבל את היין בכלי הטמא, יפול היין לבור ויתערב עם יין החולין שבו, ואיכא הפסד חולין. שהרי מעתה יאסרו באכילה, משום תערובת התרומה הטמאה.

מתקיף לה רב ירמיה: והא במתניתין נמי איכא הפסד דעציב. שאם נאסור לשרוף את הטמאה עם הטהורה, יצטרך להבעיר שתי מדורות ולהרבות בעצים. ומשום הפסד זה נתיר לו לשרוף יחד, ולטמאות את הטהורה.

אמר ליה ההוא סבא לרב ירמיה: להפסד מרובה של יין החולין שבבור חששו. אבל להפסד מועט של תוספת העצים לא חששו.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: המחלוקת שבין רבי מאיר לרבי יוסי היא בערב פסח בשעה שש. שאין תרומת החמץ אסורה בה אלא מדרבנן. אבל מן התורה עדיין היא מותרת באכילה. ומשום כן אסר רבי יוסי לטמאותה.

אבל בשעה שבע, שאסור בה החמץ מן

אבל דבר שאיסורו הוא רק מדרבנן לא התירו.

אלמא, לא פליגי רבי מאיר ורבי יוסי אלא באיסור דרבנן בלבד, דהיינו בשעה ששית. אבל בשעה שביעית שאיסורה מן התורה, כולי עלמא מודו ששורפין טמאה עם הטהורה.

ודחינן: מהתם ליכא ראיא.

כי דילמא לעולם פליג רבי יוסי אף בתחלת שבע. ואף על גב שהתרומה אסורה אז מן התורה, מכל מקום אין עליה שם טמאה. הלכך אסור לטמאותה.

ושאני התם, פגול ונותר, דלא משום איסורם התירו בית הלל לטמאותם. אלא משום דבלאו הכי אית להו טומאה מדרבנן.

וכדתנן: **הפיגול והנותר מטמאין את הידים**. שכל הנוגע בהם ידיו נטמאות. וגזרו על טומאה זו, כדי למנוע את הכהנים מלפגל את הקרבן, ומלהתעצל באכילתו, ולהותיר ממנו לאחר זמנו. ולא גזרו על כל הגוף, אלא על הידים בלבד.

ועוד מוכחינן: **לימא מסייע ליה לרבי יוחנן** מהא דתניא:

הפת שעייפשה ונפסלה מלאכול לאדם, ועדיין הכלב יכול לאכלה, הרי היא מטמאה טומאת אוכלין בכביצה. מאחר וכבר חל בה שם אוכל, וכבר ירדה עליה תורת טומאה, שוב אין היא פוקעת ממנה עד שתפסל מאכילת כלב.

רבי יוחנן דנחלקו⁽¹⁾, ולא קודם לכן. ומדברי רבי חנינא סגן הכהנים למד רבי מאיר את דינו. ולא מדברי רבי יהושע.

איתמר נמי כן:

אמר רבי יוחנן: מתניתין באב הטומאה דאורייתא, וולד הטומאה דרבנן. ומאי "מדבריהם למדנו" דקאמר רבי מאיר — מדברי רבי חנינא סגן הכהנים שהתיר לטמא שלישי דרבנן בטומאת שני. וטעמיה דרבי מאיר הוא, משום שאסורה התרומה בשעה ששית מדרבנן. ויליף איסור דרבנן מטומאה דרבנן, שמותר לטמאותו.

ומחלוקת בשש. אבל בשבע — דברי הכל שורפין!

וקודם שש, לדברי הכל אין שורפין את הטהורה עם הטמאה. משום שאף איסור דרבנן אין בו.

ומוכחינן: **לימא מסייע ליה ברייתא לרבי יוחנן**, דאמר "בשבע דברי הכל שורפין".

דהא שנינו לעיל: השיב רבי יוסי לרבי מאיר: **בשר הפיגול ובשר הנותר והבשר הטמא — בית שמאי אומרים: אין נשרפין כאחת**, כדי שלא יטמא הבשר הטמא את הפיגול והנותר.

ובית הלל אומרים: נשרפין כולם כאחת, כיון שבלאו הכי אסורים הפיגול והנותר באכילה.

וקסבר רבי יוסי, שהתירו בית הלל לטמא דוקא פיגול ונותר, שאסורים מדאורייתא.

ששית למעוטי שעה שביעית.

1. רש"י. והקשו תוספות, דלמא נקט שעה

מאיר: לא מיבעיא לרבי אליעזר שמחמיר ואוסר לעיל [בחבית שנשברה בגת] לטמאות את היין ביד על אף שסופו ליטמא מעצמו. דלדידיה, ודאי אסור לטמא את תרומת חמץ.

אלא **אפילו לרבי יהושע דמיקל התם**, לא הקיל אלא משום הפסד החולין. אבל בתרומת חמץ לא הקל.

ואף אם הקל רבי יהושע אף בתרומת חמץ בפסח לטמאותה, הרי **כי מקיל**, דוקא בתרומה תלויה הקל, לשורפה עם ה**טמאה**. וכמו שמצינו שהקל בתרומה תלויה לגרום לה טומאה מאליה.

אבל בשריפת תרומה **טהורה עם הטמאה** — לא הקל.

ותו הוינן בה: **אי הכי** — דמתניתין בבשר שנטמא בולד הטומאה דרבנן — **אמאי** השיב רבי יוסי "**אינה היא המדה**"?

והרי **מדה ומדה היא**. ושפיר הוכיח רבי מאיר, שכשם שמותר להוסיף טומאה על בשר טמא מדרבנן, כן מותר לטמא תרומת חמץ בשעה ששית האסורה מדרבנן.

אמר רבי ירמיה: **הבא** במתניתין, איירי

ואם היא של תרומה, אף שעדיין היא טהורה, הרי היא **נשרפת עם** התרומה **הטמאה בפסח**. שמאחר וכבר אינה ראויה לאכילת אדם, אין חיוב לשומרה מטומאה.

והך ברייתא ודאי בשיטת רבי יוסי נשנתה. שהרי לרבי מאיר, אף פת הראויה לאכילת אדם נשרפת עם הטמאה, ולא דוקא פת שעיפשה.

ומכך שמודה רבי יוסי בתרומה שאינה בת אכילה, שמע מינה שמודה בתרומת חמץ בתחלת שבע, שמותר לטמאותה. שהרי כבר אינה בת אכילה מן התורה, וכדברי יוחנן.⁽²⁾

ודחינן: **שאני התם**, בפת שעיפשה, דמצד המציאות אינה ראויה לאכילה, אלא **עפרא בעלמא הוא**. ולא דמי לחמץ בתחלת שבע, שעדיין מציאות אוכל הוא, אלא שמחמת האיסור אי אפשר לאוכלו.

והוינן בה: לרבי יוחנן, דאמר מדברי רבי חנינא סגן הכהנים למד רבי מאיר — **אי הכי, מאי** השיבו רבי יוסי: "**ומודים רבי אליעזר ורבי יהושע**, ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה"? והרי לא מדבריהם הוכיח רבי מאיר את דינו.

ומשנינן: **הכי קאמר ליה רבי יוסי לרבי**

רבי עקיבא שפיר שמעינן לה, דהא אין לחלק בין פסול לאיסור, מכל מקום אי לאו דיליף רבי מאיר כן מדבריו, לא הוי מדמינן לה מסברה.

2. ומדמי תרומה שעיפשה, לתרומת חמץ בשעה שביעית. אבל סבירא ליה, דאין לדמותו לחמץ בשעה ששית, כיון דלא אזלא לאיבוד אלא מחמת גזירת חכמים. תוספות.

ועוד קשה, הא בשעה ארבע וחמש אכתי לא אזיל החמץ לאיבוד. שהרי יוכל למצוא לו אוכלים.

ופירשו, דדייק כן מדקאמר רבי יוחנן "בשבע דברי הכל שורפין". ואי למד רבי מאיר את דינו מרבי יהושע, מנלן דכן הוא אף לרבי יוסי בשבע. הא רבי יוסי לא יליף מהתם, משום דשאני התם דאיכא הפסד חולין. ואף דמדברי

רבי מאיר לטעמיה, דאמר: טומאת משקין
לטמא אחרים אינה אלא דרבנן!

שמן התורה אין משקין מטמאין כלל, לא
אוכלין ולא משקין. לפיכך, המשקין
שנטמאו בשרץ אינם מטמאים את הבשר
אלא מדרבנן בלבד. והתיר רבי חנינא סגן
הכהנים לטמאותו טומאה דאורייתא, על ידי
הבשר שנטמא באב הטומאה.

יןקסבר רבי ירמיה כאביי או כרב אדא בר
אהבה, דאמרי לעיל, שאוכל מטמא אוכל
בקדשים מדאורייתא. ודלא כרבינא משמיה
דרבא].

ורבי יוסי לטעמיה, דאמר: טומאת משקין
לטמא אחרים היא מדאורייתא!

ואיירי מתניתין במשקין שנגעו בכלי שנטמא
בשרץ. שהכלי הוא ראשון, והמשקין הם
שניים. והם עושים את הבשר לשלישי מן
התורה.⁽⁴⁾

ודוקא משום כך התיר רבי חנינא סגן

בבשר קדשים שנטמא במשקין שנטמאו
מחמת שרץ. ועליו אמר רבי חנינא שמותר
לשורפו עם בשר שנטמא באב הטומאה.

ולאו דוקא הוא. אלא נטמאו המשקין בכלי
שנגע בשרץ, ואינם אלא שניים לטומאה,
והבשר שלישי. שאם לא כן, הרי הבשר שני,
ומאי תוספת טומאה איכא? הא מעיקרא הוא
שני והשתא נמי שני. רש"י].

ופליגי רבי מאיר ורבי יוסי בטומאתו.

רבי מאיר סבר, אינו טמא אלא מדרבנן.
לפיכך שפיר הוכיח שהוא הדין לתרומת
חמץ בשעה ששית האסורה מדרבנן, שמותר
לטמאותה.

ורבי יוסי סבר שהבשר טמא מדאורייתא.
ודוקא משום זה התיר רבי חנינא להוסיף לו
טומאה. אבל אם אינו טמא אלא מדרבנן,
אסור להוסיף לו טומאה. והוא הדין לאיסור
דרבנן.

ואזדא רבי מאיר לטעמיה, ורבי יוסי
לטעמיה.⁽³⁾

אוכל אחר אינו מטמא. דלכולי עלמא אין אוכל
מטמא אוכל בחולין. תוספות.

ויעוין בצל"ח שכתב בשיטת הרמב"ם, רבי
יוסי אף בשיטת עצמו אמר כן. ואף דבחולין לית
ליה טומאת משקין לטמא אחרים, אבל בקדשים
הם מטמאים מן התורה. ורבי מאיר פליג, וסבר
דאף קדשים אינם מטמאים מן התורה.
ויעוין בשפת אמת שהאריך בשורש
מחלוקתם.

ויעוין עוד לקמן יז ב בהערה 1.

4. וליכא למימר דמטמא אותו רק מדרבנן,

3. וקשה, הא בלאו הכי לא אמרה רבי יוסי אלא
בשיטת רבי עקיבא רבו, וליה לא סבירא ליה
הכי. ואף רבי מאיר בהכרח יודה, דכך היא
שיטת רבי עקיבא. דהא אמר כן להדיא לקמן,
ודריש "יטמא" ו"טמא". ואם כן במאי פליגי?

ותיזין רבי יוסף איש ירושלים, דיסבור רבי
מאיר בשיטת רבי עקיבא, ד"יטמא" דכתיב
במשקין, היינו הכשר. ודוקא ב"יטמא" דכתיב
באוכלין דרש רבי עקיבא כן.

והא דיש למשקין טומאת עצמן, נפקא לן
מהא דאוכל שני עושה שלישי בחולין לרבי
עקיבא. ובהכרח דמטמא את המשקין. שהרי

היחיד לחומרא. אבל אין המשקין מטמאים אחרים אלא מדרבנן. וספיקא דרבנן לקולא.

וכן היה רבי אלעזר אומר בדבריו.

רבי יהודה אומר: אף כשהתעורר ספק באם טימאו המשקין דבר אחר, **לפל** דבר ספיקו **טמא!** בין אם ספק טמאו אוכלין, ובין אם ספק טמאו כלים.

דקסבר, טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא, ומטמאין בין כלים ובין אוכלין. דכתיב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא".

ואף דכתיב "יִטְמָא", חשבינן ליה כאילו כתיב "יִטְמָא".

ומדסמיך ל"כל כלי", משמע שמטמא אף כלים.

הכהנים לטמאותו על ידי הבשר שנטמא באב הטומאה, ולעשותו שני.⁽⁵⁾

דתניא: ספק משקין טמאין [כגון שפשט אדם טמא את רגליו למשקין טהורין, וספק נגע בהם ספק לא נגע] — לענין ליטמא טומאת עצמם, ספיקם להחמיר. והרי הם **טמאים מספק.**

ואם היה מקל בידו, ובראש המקל ישנם משקים טמאים, וזרקו לבין ככרות טהורים, וספק אם נגעו המשקין בככרות או לא⁽¹⁾ — כיון שהנידון הוא לענין **לטמא אחרים**, ספיקם להקל.

לפיכך, הככרות טהורים — **דברי רבי מאיר!**

דקסבר, טומאת המשקין עצמם היא דאורייתא. כדכתיב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי, יטמא". וספק טומאה ברשות

5. והרמב"ם בפירוש המשניות פירש כרבי ירמיה. ופסק כרבי מאיר, דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן. אבל בדין משנתנו פסק כרבי יוסי, דאין שורפין תרומה טמאה עם הטהורה. ולהמבואר בסוגיין תרתי דסתרי נינהו. מיהו למובא לקמן [זו ב הערה 1] בדעת הרמב"ם דטומאת משקין לטמא קדשים דאורייתא היא, אתי שפיר. צל"ח.

1. והכי תנן בטהרות. ובדוקא נקיט כהאי גוונא, ולא בגוונא דרישא [דטמא פשט רגליו במשקין וספק נגע בהם, ואחר כך נגעו משקין אלו באוכלין]. משום דבכהאי גוונא, פשיטא דאף האוכלין נטמאים. שהרי כבר נפסקה על המשקין לגבי עצמם טומאה ודאית, כדין ספק טומאה ברשות היחיד. פני הושע.

משום דבהכרח איירי מטומאה דאורייתא. דאי מדרבנן, אין כאן שום תוספת טומאה. שהרי הכלי עשה את המשקין לראשונים. וכדקיימא לן "כל הפוסל את התרומה, מטמא את המשקין להיות תחלה". ועשו המשקין את הבשר לשני. ואף עתה אינו נעשה על ידי הבשר הראשון אלא שני בלבד.

ולפי זה, רבינא דאמר "אין אוכל מטמא אוכל" אף בקדשים, בהכרח פליג אהאי שינויא. ויעמיד את דברי רבי חנינא סגן הכהנים בתוספת טומאה דרבנן, ובלא משקין. ורבי מאיר מדבריהם דרבי יהושע קאמר, וכשינויא דריש לקיש. רש"י.

מיהו, למבואר בתוספות לעיל, דעדותו של רבי חנינא נשנתה קודם גזירת "משקין תחלה", אין הכרח לזה.

היחיד לחומרא. אבל אין המשקין מטמאים אחרים אלא מדרבנן. וספיקא דרבנן לקולא.

וכן היה רבי אלעזר אומר בדבריו.

רבי יהודה אומר: אף כשהתעורר ספק באם טימאו המשקין דבר אחר, **לכל** דבר ספיקו **טמא!** בין אם ספק טמאו אוכלין, ובין אם ספק טמאו כלים.

דקסבר, טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא, ומטמאין בין כלים ובין אוכלין. דכתיב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא".

ואף דכתיב "יִטְמָא", חשבינן ליה כאילו כתיב "יִטְמָא".

ומדסמיך ל"כל כלי", משמע שמטמא אף כלים.

הכהנים לטמאותו על ידי הבשר שנטמא באב הטומאה, ולעשותו שני.⁽⁵⁾

דתניא: ספק משקין טמאין [כגון שפשט אדם טמא את רגליו למשקין טהורין, וספק נגע בהם ספק לא נגע] — לענין ליטמא טומאת עצמם, ספיקם להחמיר. והרי הם **טמאים מספק.**

ואם היה מקל בידו, ובראש המקל ישנם משקים טמאים, וזרקו לבין ככרות טהורים, וספק אם נגעו המשקין בככרות או לא⁽¹⁾ — כיון שהנידון הוא לענין **לטמא אחרים**, ספיקם להקל.

לפיכך, הככרות טהורים — **דברי רבי מאיר!**

דקסבר, טומאת המשקין עצמם היא דאורייתא. כדכתיב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי, יטמא". וספק טומאה ברשות

5. והרמב"ם בפירוש המשניות פירש כרבי ירמיה. ופסק כרבי מאיר, דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן. אבל בדין משנתנו פסק כרבי יוסי, דאין שורפין תרומה טמאה עם הטהורה. ולהמבואר בסוגיין תרתי דסתרי נינהו. מיהו למובא לקמן [זו ב הערה 1] בדעת הרמב"ם דטומאת משקין לטמא קדשים דאורייתא היא, אתי שפיר. צל"ח.

1. והכי תנן בטהרות. ובדוקא נקיט כהאי גוונא, ולא בגוונא דרישא [דטמא פשט רגליו במשקין וספק נגע בהם, ואחר כך נגעו משקין אלו באוכלין]. משום דבכהאי גוונא, פשיטא דאף האוכלין נטמאים. שהרי כבר נפסקה על המשקין לגבי עצמם טומאה ודאית, כדין ספק טומאה ברשות היחיד. פני הושע.

משום דבהכרח איירי מטומאה דאורייתא. דאי מדרבנן, אין כאן שום תוספת טומאה. שהרי הכלי עשה את המשקין לראשונים. וכדקיימא לן "כל הפוסל את התרומה, מטמא את המשקין להיות תחלה". ועשו המשקין את הבשר לשני. ואף עתה אינו נעשה על ידי הבשר הראשון אלא שני בלבד.

ולפי זה, רבינא דאמר "אין אוכל מטמא אוכל" אף בקדשים, בהכרח פליג אהאי שינויא. ויעמיד את דברי רבי חנינא סגן הכהנים בתוספת טומאה דרבנן, ובלא משקין. ורבי מאיר מדבריהם דרבי יהושע קאמר, וכשינויא דריש לקיש. רש"י.

מיהו, למבואר בתוספות לעיל, דעדותו של רבי חנינא נשנתה קודם גזירת "משקין תחלה", אין הכרח לזה.

גזרו חכמים טומאה במשקין שבעזרה. כדי שלא יבואו קדשים לידי הפסד.

אלמא, אף טומאת עצמן אינה מן התורה. ואיך קתני "וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו"?

הניחא לשמואל, דאמר: משקין בית מטבחיא דבן [טהורים] רק מלמא טומאת אחרים. אבל טומאת עצמן יש להן.

לדידה, אתיא שפיר שיטת רבי אלעזר בברייתא דלעיל.

אלא לרב, דאמר: "משקין בית מטבחיא דבן [טהורים הם עצמם] ממש", ואף טומאת עצמן אין להם — מאי איכא למימר?

אמר רב נחמן בר יצחק: הא דקתני "וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו" של רבי מאיר, לא לכל דבריו הסכים.

אלא אחדא מילתא בלבד קאמר.

שהסכים למה שאמר רבי מאיר "ספק משקין לטמא אחרים טהור". כיון שאינם מטמאים מדאורייתא. אבל לא הודה למה שאמר רבי מאיר "ספק משקין ליטמא [טומאת עצמן] טמא". אלא אף בזה יסבור דספיקן טהור. לפי שאף טומאת עצמן אינה מן התורה.

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אם הספק הוא באם טמאו המשקין לאוכלין, הרי טמאין האוכלין מספק.

אבל אם הספק הוא באם טמאו המשקין לבלים, טהורין הכלים מספק.⁽²⁾

דקברי, משקין מטמאין אוכלין מן התורה. הלכך האוכלין טמאים מספק, כדין ספק טומאה ברשות היחיד, שספיקו טמא. אבל אין המשקין מטמאים כלים מן התורה אלא מדרבנן. וספיקא דרבנן לקולא.

ותמהינן: מדקתני "וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו", אלמא קסבר, טומאת משקין ליטמא בעצמן היא דאורייתא.

וקשיא, וכי סבר רבי אלעזר דמשקין אית להו טומאה בעולם כלל מדאורייתא?

והתניא: רבי אלעזר אומר: מן התורה, אין טומאה למשקין כל עיקר!

תדע, שהרי העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על "איל קמצא" [מין חגב] שהוא דבן [טהור] וכשר לאכילה.

וכן העיד על משקין בית מטבחיא שהן דבן [טהורים]. שהדם והמים הנמצאים בבית המטבחיים שבעזרה, אינם מקבלים טומאה. לפי שאין טומאת משקין אלא מדרבנן. ולא

ולפי זה לכולי עלמא טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן. ולא פליגי אלא בבאו המים הספק טמאים בעיסה. דלרבי יוסי, חשיב כטומאת עצמן. ולרבי מאיר, אין לטמאות את העיסה משום טומאת עצמם של המים. לפי שהם בטלים בעיסה. וההיא תוספתא קאי על שיטת רבי יוסי עצמו.

2. רש"י. ובפרק ד דטהרות משנה י, מבואר בדברי רבי יוסי, דאיירי בשתי חביות, אחת טהורה ואחת טמאה, ועשה עיסה מאחת מהן ואינו יודע מאיזו. ומשמע, דבגוונא דאיירי רבי מאיר [בזרק משקין לבין האוכלין, וספק נגעו או לא נגעו], מודה רבי יוסי. וכך איתא בתוספתא התם להדיא.

ושמואל אמר "דכן מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש להן", קסבר: טומאת משקין עצמן היא מדאורייתא. ורק טומאת משקין לטמא אחרים היא מדרבנן. וכי גזור רבנן, במשקין דעלמא גזור. אבל במשקין בית מטבחיא לא גזור.

וכי לא גזור רבנן בעזרה, לטמויי אחרים לא גזרו. אבל טומאת עצמן יש להן מן התורה, הלכך נוהגת היא אף בעזרה.

אמר ליה רב הונא בר חיננא לבריה: כי עיילת לקמיה דרב פפא, רמי ליה [תקשה לן]: וכי מי אמר שמואל דמשקין שבעזרה "דכן מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש להן" מן התורה?

והרי אם יש להן טומאת עצמם, הם מטמאים אף קדשים אחרים. ואף אם אינם מטמאים חולין, ודאי מטמאים הם קדשים.

דהא קרי כאן "והבשר אשר יגע בכל טמא — לא יאכל",⁽³⁾ שבזאת כלל הכתוב כל מה שהוא טמא בעצמו, שיהא מטמא קדשים אחרים במגעו.⁽⁴⁾

בכל טמא, אין צריך שיהיה בטמא דין "מטמא". אלא כל שהוא טמא בעצמו, שוב הקדשים נטמאים ממנו.

אבל הא ד"אין אוכל מטמא אוכל", אין זה משום דאין בו דין "מטמא". אלא דהתורה הפקיעה מגע אוכל באוכל מתורת מגע לקבל טומאה. וזה לא נתרבה מהאי קרא. בד קודש.

4. והוי מצי לאקשווי כן על דברי רבי מאיר דלעיל, דלהדיא אית ליה דטומאת משקין לעצמן היא מן התורה, ולטמא אחרים אינה מן התורה. אלא דעל זה היה אפשר לתרץ, דאפשר

ופרכינן: והא "וכן היה רבי אלעזר אומר בדבריו" קאמר. משמע "דברים" נפיש [לשון רבים], והיינו כשני הדינים האמורים.

ועוד קשיא: והא "וכן היה רבי אלעזר" קתני, ומשמע דקאי על כל דברי רבי מאיר.

ומסקינן: קשיא!

גופא: רב אמר: משקין בית מטבחיא שבעזרה דכן [טהורים] ממע.

ושמואל אמר: דכן טהורים הם רק מלטמא טומאת אחרים. אבל טומאת עצמן יש להן אף בעזרה.

ומפרשינן: רב אמר "דכן ממש", משום דקסבר: כל טומאת משקין אינה אלא דרבנן.

וכי גזרו רבנן — במשקין דעלמא בלבד גזרו. אבל במשקין בית מטבחיא שבעזרה לא גזור, כדי שלא יבואו הקדשים לידי הפסד.

אבל הכא איירי משיטת רבי יוסי אליבא דרבי עקיבא, דאית ליה "טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא", ופליגי בכל גוונא. ר"ש שם. ויעוין עוד באליהו רבא שם.

3. והקשה הצ"ח, אמאי לא מקשינן מזה אף למאן דאמר "אין אוכל מטמא אוכל". והא אף בזה קרינן "יגע בכל טמא".

ויש ליישב, דקושיית הגמרא היתה, דהרי הא דמשקים טמאין בעצמם ואין מטמאין אחרים, הוא משום שאין בהם דין "מטמא". ועל זה פריך, הא כיון דכתיב בקדשים "והבשר אשר יגע

אמר רב שישא: לאו כללא הוא. אלא שפיר מצינו לומר שעל אף שהמשקין טמאים בעצמם, אין הם מטמאים קדשים. והראיה: **מידי כמו דהוי ארביעי** לטומאה **בקדש**. שאף שהוא עצמו טמא, בכל זאת הוא אינו מטמא אחרים.

מתקוף לה **רב אשי** לרב שישא: לעולם כללא הוא. וכל טמא מטמא את הקדשים. ושאני **רביעי בקדש**, דלא אקרי כלל "טמא", אלא מיקרי רק "פסול". שהרי לא כתיב ביה להדיא טומאה. אלא מקל וחומר ילפינן ליה שהוא פסול.

אבל **האי** משקה, הרי לענין טומאת עצמו **איקרי "טמא"**, דהא כתיב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא". ומוקי לה שמואל בטומאת עצמו. ולמה לא יטמא את הקדשים?

ומסקינן: **קשיא!**

תא שמע: כתיב בכלי חרס שנטמא בשרץ "כל אשר בתוכו יטמא, ואותו תשברו. מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא, וכל משקה, אשר ישתה בכל כלי — יטמא". הרי להדיא, שנטמאו המשקין על ידי הכלי הטמא, ולכל הפחות טומאת עצמן יש להן. וקשיא לרב.

ומשנינן: כל הכתוב מדבר בטומאת אוכלין בלבד. ומאי "יטמא" דכתיב במשקה? —

הכשיר! שאין האוכל נטמא אם לא "הוכשר" על ידי שבאו עליו מים או שאר משקין.

והכי קאמר קרא: כל אוכל שבא בתוך הכלי יטמא, רק אם "הוכשר" אותו אוכל על ידי מים או על ידי כל משקה אשר ישתה.

ותמהינן: והרי מה שהמשקה **הכשיר** את האוכלין לקבל טומאה, כבר **מרישא דקרא שמעת ליה**. דכתיב "מכל האכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים".

ומדכתיב שוב "וכל משקה אשר ישתה", מוכח שאין הכתוב מתייחס להכשר, אלא הוא בא לומר על טומאת משקין עצמן. וקשיא לרב.

ומשנינן: לעולם אף סיפא דקרא מדבר לגבי הכשר, ותרוייהו איצטריך לה.

חד קרא ["וכל משקה אשר ישתה"] לאשמועינן במשקין תלושין, שכבר ניתנו בתוך כלי, שהם מכשירים את האוכלין.

וחד קרא ["אשר יבא עליו מים"] לאשמועינן במשקין מחוברין לקרקע, שעדיין לא ניתנו בכלי, שהם מכשירים.

וצריכי לתרוייהו קראי, ואין ללמוד אחד מחבירו.

[ונראה דהכרחו הוא מכך, דלשמואל לא גזרו טומאת משקין לטמא אחרים אף בעזרה, כדי שלא יטמאו בשר קדשים. אלמא, מן התורה ודאי אינם מטמאים קדשים].

דוקא בקדשים היא מן התורה, מהאי קרא ד"והבשר אשר יגע בכל טמא". אבל בחולין אינה דאורייתא. אבל לשמואל ליכא לתרץ כן, דהוא ודאי קאמר דאין מטמאין אחרים אף בקדשים. רבינו פרץ.

אלמא, מים תלושים כן מקבלים טומאה. וקשיא לרב, דאמר, אין למשקין טומאת עצמן מן התורה.

ומשנינן: מאי דכתיב "יהיה טהור", לא קאי על המים. אלא על הטמא הבא בתוכם.

והכי קאמר קרא: אם יבוא הטמא במעין או בבור מקוה מים, יהיה טהור מטומאתו.

ותו מקשינן: איך מוקמינן לרב את הכתוב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא" בהכשר משקין תלושין?

וכי משקין תלושין מי מכשירין את האוכלין מן התורה?!

והאמר רבי יוסי בן רבי חנינא: משקין בית מטבחיא שבעזרה, לא דיין שהן דבן [טהורים], אלא שאף אין הם מכשירין את האוכלין לקבל טומאה!

וקא סליק אדעתין, דהוא משום דמשקין

דאי אשמועינן הכשר בתלושין, הוה אמינא דוקא הם מכשירים. משום דאחשבינחו, בכך שממלאם בכלי, הוא מגלה שהם חשובים לו.

אבל משקין מחוברין, אימא לא מכשירין, משום שלא החשיבו אותם.

ואי תנא במחוברין שהם מכשירים, הוה אמינא דדוקא הם מכשירים. דמשום דקיימי בדוכתייהו [שהם עומדים במקומם הטבעי ועדיין לא נעקרו ממנו], חשיבי. (5)

אבל משקין תלושין, אימא דלא חשיבי, ולכך לא יכשירו.

הלכך צריכי לתרוייהו, להשמיענו כל המשקין מכשירין, בין תלושין ובין מחוברין. (6)

תא שמע: כתיב, "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור". שאין המים המחוברים לקרקע מקבלים טומאה.

לאחר שנתלשו המים חשיבי מחוברים, כל זמן שלא נשאבו לכלי.

6. והתוספות לקמן כ א כתבו, דלשמואל דמפרש "יטמא" אטומאה, ולית ליה תרי קראי להכשר, באמת אין מכשירין אלא מחוברים בלבד.

אבל הרמב"ם לא חילק בין תלושין למחוברים, אף דאית ליה כשמואל. ובהכרח סבר דסגי בחד קרא לתרוייהו. ליקוטי הלכות. ומבואר טעמו בפני יהושע, דהרי אף שהוכשרו במחוברים, אין נגמר ההכשר אלא לאחר שהעלום מהמים. ואז בין כך נעשו המים לתלושים.

5. כלומר, שנדבקו המים לאוכל בעודם מחוברים. ונטמאו לאחר שהעלם מהמים. שהרי בתוך המים עדיין אינם מוכשרים, כדתנן במכשירין. תוספות.

וצריך עיון, אם כן מאי קאמר בסמוך דאי אשמועינן מחוברים, הוה אמינא, משום דקיימי בדוכתייהו חשיבי. והלא בשעת ההכשר כבר לא קיימי בדוכתייהו.

ולכאורה צריך לפרש, דבאמת ההכשר גופו נעשה במים, אלא שאין חלות ההכשר עד שהעלם מהמים. ונפקא מינה, דאם נגבום בתוך המים וכרכום במטפחת והעלום, הרי הם מוכשרים. מיהו מהתוספות בחולין לא ב לא משמע כן. חזון איש.

ויעוין באבן האזל שהוכיח מהר"ש, דאף

שנאמר בדם חולין רגיל "על הארץ תשפכנו כמים".⁽⁸⁾

ללמדנו: דוקא דם חולין שהוא נשפך לאיבוד כמים, איתקש למים, והרי הוא מכשיר אוכלין כמים.⁽⁹⁾

אבל דם קדשים, שמתקבל בכלי לצורך טז-ב זריקתו על המזבח, ואינו נשפך לאיבוד כמים, לא איתקש למים. הלכך אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה.⁽¹⁾

תלושין נינהו. אלמא, אין הכשרם אלא מדרבנן, ובעזרה לא גזרו חכמים, משום הפסד קדשים.

ומשנינן: תירגמא העמיד להא דקאמר "משקין בית מטבחייא אין מכשירין" – על דם.⁽⁷⁾ שדם הקדשים אינו מכשיר. אבל מים מכשירים אף כשהם תלושים.

וכדאמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: מניין לדם קדשים שאינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה? –

ממנו דברי הרמב"ם בפירוש המשניות לעדויות. שכתב שם, דעיקר דין משקי בית מטבחייא הוא הלכה למשה מסיני. ואסמכוהו אקרא ד"על הארץ תשפכנו כמים".

9. ויש לחקור, מה נאמר בהך מיעוטא. האם כל דם שלא נשפך כמים אין נוהגים בו דיני הכשר או טומאה. או דם קדשים, כיון שאינו נשפך כמים, אין בו דין משקה כלל. וממילא נתמעט מתורת הכשר.

ולפי הצד הב' תבואר היטב מחלוקת רש"י והרמב"ם [הובאה לקמן יז ב], אם רק מהכשר נתמעט, או אף מקבלת טומאה. דשיטת הרמב"ם, דכל משקה שאינו מז' משקין אינו מקבל טומאה. הלכך אף דם קדשים שנתמעט מתורת משקה אינו מקבל טומאה.

אולם בשיטת רש"י כתב להוכיח המשנה אחרונה [ריש פרק ג טהרות], דלקבלת טומאת משקין אין צריך בדוקא ז' משקין. ודוקא להכשר בעינן משקה מז' משקין. הלכך, אף בדם קדשים סבר רש"י, דלא נתמעט אלא מהכשר בלבד. חידושי רבי שמואל.

1. וקשה, אם כן דם חיה ועוף לא יכשירו. דכיון שהם טעונים כיסוי, לא קרינן בהו "נשפך

7. והרמב"ם בפרק י מטומאת אוכלין הלכה טז פסק, דאף מים של בית המטבחיים שבעזרה אינם מכשירים. ודלא כדמוקי לה הכא דוקא בדם.

ויעוין בלחם משנה [פרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו] שכתב, דלא אמרינן כן אלא לרב. אבל הרמב"ם פסק כרב פפא לקמן [יז ב], דטומאת משקין היא דאורייתא, ואפילו הכי הלכתא גמירי לה דמשקים שבעזרה טהורים. ובכלל ההלכה אף דאינם מכשירים.

8. והרמב"ם בפרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו, פסק מהאי קרא, דדם קדשים אינו מקבל טומאה. ולא מוקי לה אהכשר בדוקא.

ותמה הלחם משנה שם, אמאי איצטריך ליה להאי קרא? והא בפרק י מטומאת אוכלין הלכה טז כתב: משקה בית המטבחיים, והוא דם הקדשים והמים שמשתמשים בהם שם, טהורים לעולם. ואינם מתטמאים ואינם מכשירים. ודבר זה הלכה מפי הקבלה!

ותירץ, דאחר דאיכא קרא לדם שאינו מכשיר ואינו מיטמא, בהכרח דבאה ההלכה למים.

ויעוין בראש יוסף [חולין לו ב] שנתקשה בתירוצו.

והצל"ח תמה על הלחם משנה, שנתעלמו

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ק"ו א מ"י ס"י מ"ג
טומאה חולקין ס"ב:

דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר . הקשה ה"ר יעקב דאורליו"ג
א"כ דם חיה ועוף דטעונים כיוצא לא יהיו מכשירים דכיון
דטעונים כיוצא לא חשיב נשפך כמים דלמירינן צ"ל כיוצא הדרם
(חוליו פד: וס) אחריו חיה בכלל בהמה לסימנים אימא נמי בהמה
בכלל חיה לכיוצא ומשני אמר קרא

דם ספספית . אינו ראוי לזריקה דכתיב* כי הדם הוא (הגפס) בנפש
יכפר דם ספספס יולאה זו מכפר ואשין הנפש יולאה זו אינו
מכפר אלמא נשפך כמים אינו מכשיר כדכ"י יוסי בר מנינא: **דלפ"י**
בחולין לא מכשיר . כדמפרש טעמא: **קיינא מנינא ר' שמואל** .
תורה אור לפירושא דה"י טעמא מרבי זירא

על הארץ תשפכנו כמים אלמא דקרא
חיה לא חשיב נשפך כמים ולאו
פירכא היא דכל דם הנשפך כמים
לארץ ואין לר"ך לקבלו בכלי כגון
דם חיה הוקש למים לענין הכשר
וגם לענין כיוצא היה ראוי להקישו
למים אי לא דגלי כדכ"י יוסי ב:
מדרבנן ודלא חשיב כדכ"י יוסי ב:
יוסור . ה"מ לאוקמה

מדלוריייתא וכו"ד טומאת משקין
דלוריייתא אלמא יחיא לאוקמה
מדרבנן וכבר ה"י תנא מאי
נטמא הכשר כמו שאמר רב:
ע"פ הכשר . צ"ל כיצד גולין (לקמן
ע"ה) אחריו לר"א דלמרי על
דס' אע"פ שאין צדק ה"ן מרלה על
האכילות למאי הלכתא לאקבועי
בפגול ולאסוקי מידי מעילה ודלא
כפ"ה דפ"י דלא ח"א ח"א כ"ר' ה"השע:
ה"ג ר"ת א"ס עון פיגול הוא נושא
הרי כבר נאמר לא יחשב
וא"ס עון נותר הרי כבר נאמר לא
יראה . דה"י איתא במס' ק"ל בדילא
פ"ב צ"ב דבזכים* דר"י וכו' וכו' וכו'
קרא אריאל דפרשת זו ור"י ס"ג
דקרא דכתיב ביום השלישי מוקי
למחשב לאוכלו חוץ לזמנו וכו' וכו'
במחשב לאוכלו חוץ למקומו וכו' וכו'
אח"כ קרא דל איתא ה"י גירסא
ורש"י הגיה חיפכא על פי ת"כ דפרש'
קדושים דהתם ודל"י דרש'
מקרא וזמא וזמא כר"יית' נשנית לפי מה שר"ה הגמרא בזככים
בדמ"ל ללמוד חוץ למקומו מקרא וזמא קדושים ולכל הפ"י ק"ק אח"כ
נקט עון פיגול בריש"א* : **ה"ה** אינו נושא אלמא עון טומאה סבורתה
מכללה . תימה לר"ת למ"ל אחרתה מכללה טיפוק ליה דליכא לאוקמה
לקרא דלא כדכ"י דלפרש א"ו עון פיגול וכו' וכו' וכו' מקום דקרא
תשמע דלמא כדמ"ה דרש ג"ע לו ה"ה צ"ב ש"ס מ"ק דכתיב
בסיפא דקרא לר"ן לה"ס ופיגול ונותר נמי וסודו מכללם במנחת
כהנים ובמנחת נסכים דתנן פ"ב ב"ב* (זככים מג: וס) דל"ן חייבים
עליהם משום פיגול ועוד דפיגול חוץ למקומו הותר מכללו בהמה
וכן משמע בקדומן רבה (מנחות כ"ה) . דפר"ך אימא עון שמאל שהותר
מכללו ביום הכפורים אמר קרא עון עון שהיה זו דחיתיו ויחיינו
משום להל"רן דמותר ויח"ק עון שהו' אה"ס דהתם פר"ך
נמי ויולמא עון ויאל דמותר מכללו בהמה ומשני לר"ן לה"ס לפני
ה' עון דלפני הש"ס הוא נושא ולא יולא וכו' וכו' וכו' דיואל ודל"י
נמי נימא הכי ומאי קאמר א"ס עון פיגול וכו' וכו' וכו' דיואל ודל"י
אינו לפני ה' אבל מחשב להוליא לפני הש"ס קרינן ביה:

דם שאינו נשפך כמים אינו מבשיר מתקוף
לה רב שמואל בר אמי הרי דם התמצית
דנשפך כמים ואינו מבשיר אמר ליה ר' זירא
הנה לדם התמצית* דאפ"י בחולין נמי לא
מבשיר קבלה מינייה רב שמואל בר אמי
דאמר רבנא ד"ק חוק בבלתי אבול הדרם כ"י
הדרם הוא הנפש דם שהנפש יוצאה בו קרוי
ד"ס דם שאין הנפש יוצאה בו אינו קרוי דם תא
שמע* ד"ם שנממא וזרקו בשוגג הורצה
במויד לא הורצה (ה) מדרבנן ודלא כ"ר' יוסי בן
יעזר איש צרידה ת"ש* על"מ מה הצי"ץ מרצה
על הדם ועל הבשר ועל החלב שנממא בין
בשוגג בין במויד בין באונס בין ברצון בין
ביחיד בין בצבור מדרבנן ודלא (כיוסף) בן
יעזר איש צרידה ת"ש* ונשא אהרן את עון
הקדשים* וכי איזה עון הוא נושא אם עון
פיגול הרי כבר נאמר ל"א ירצה אם עון
נותר הרי כבר נאמר ל"א יחשב הא אינו
נושא אלא עון שומא שהותרה מכללה
בציבור מאי לאו שומא דם אמר רב פפא
לא שומא קמצי"ם תא שמע* ה"ן ישא איש מ"י
בשר קדש בכנה בגדו ונגע בכנפו אל הלחם
ואל הנייד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל
היקדש ויעניו הכהנים ויאמרו לא (יקדש)
ואמר

איטעריך דלמר כביד גולין (לקמן ע"ה) א"ס ח"ן בשר ח"ן דם וקאמר
הכ"ה ה"מ כשילא בשר חוץ למחיתו שאין ל"ך מרלה על היולא או
שאכד הבשר אבל נטמא בשר קודם וריקת דם ה"ן מרלה עליו
לתישר דם לזריקה : **בין בשוגג בין במויד** . וה"י דתני לעיל בשוגג
הורצה במויד לא הורצה כביד גולין* פליגי בה אמוראי חד אמר
טומאתו בין בשוגג בין במויד אבל וריקתו בשוגג . ח"ן במויד לא וכו'
אמר איפכא : **בין ביידי** . כקרינן יידי מויד ור"ן ח"ן אחד הוא אבל וכו'
שוגג שייך מויד וגבי אונס שייך ר"ן ושוגג ואונס תרי מיילי ניכיא
וקחני מיהת על הדם אלמא דם קדשים מקבל טומאה וס"מ טומאת
משקין דלוריייתא ולא ר"ו רבנן לטהר משקין ביום מטבחים וקשיא
לרב : **מדרבנן** . וכסבר ה"י תנא דלמשקי ביום מטבחים נמי גזר
ודלא כיוסף : **ונשא אהרן** . בל"ך כתיב : **א"ס עון הקדשים** . פסול
הקרבן יבשר וירצה ואינו מכפר על האוכלין וא"ו טעמא דשול
דקדשים כתיב ולא עון הכהנים : **איוס עון הוא נואס** . איוס פסול
הוא מכשיר א"ס עון פיגול הרי כבר נאמר לא יראה גרס' בתי"כ וא"ס
עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב וה"י פ"י א"ס עון פיגול הוא מחשבת
חוץ למקומו שנקרחת פיגול כדכתיב בקדושים ח"יו וא"ס האכל ויאל
ביום השלישי פגול הוא לא יראה ומוקמינן לה בזככים פ"ב צ"ב (דף כ"ה):

א"ס אינו ענין לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו הרי כבר נאמר לא יראה בקדושים תהיו כדפרשינן וא"ס עון נותר מחשבת נותר ששחטו
על מנת להוסיף ולאכלו חוץ לזמנו הרי כבר נאמר לא יחשב וא"ס האכל ויאל מבשר זבח שלמי' ביום השלישי וכו' בפרשת זו ח"א ח"ן
ואמרינן בזככים ובזמרת כהנים במחשב לאכול שלא בזמנו ביום השלישי הכתוב מדבר וכתיב לא יחשב לו אלמא ל"ת ליה קקנתא ורובא
גרסי איפכא א"ס עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב ומוקמינן ליה לפיגול חוץ לזמנו שכן לשגו בכל הגמרא וא"ס עון נותר הרי כבר נאמר
לא יראה ומוקמי' ליה בנותר ממש ולא יתכן חדא דלא כתב לא יראה אלמא במחשבת חוץ למקומו וחזן לזמנו ועוד אי' נותר ממש למאי לא
יראה אי' לאכשורי קרבן ה"י כשר ועומד הוא משענה טענשו בעבודת דמו בהכשר כדלמרינן בתורת כהנים* א"ו אינו אלמא בחולין מנזחו ביום
השלישי הכתוב מדבר וכי אפשר לומר כן מאחר שהוכשר חזר ויפסל וא"ס לא יראה לא יתכפר האוכל נותר קאמר וכי יש כפרה לחייבי כריתות
ועוד לא יראה הקרבן משמע וכו' מי איטעריך למימר ל"ך לא מכפר על המחייב כרת וה"ו עון הקדשים כתיב ולא עון האוכלים וכלישינא
קמא רבס' . בתורת כהנים ושיקרא הוא וה"י דקרי ליה להאי פיגול ולהאי נותר משום דתורת כהנים* דמ"ה הוא וקטל יטמא דקרא : **ה"ה** . וכו'
הרי כלומר הרי יש לך להבין על כרחיך שאין לך עון כרתין ע"ל ח"ן עון טומאה ומ"ה שנה טומאה מפתול ויאל וכו'
הפסולין : **שהותרה מכללה בצבור** . גמדות מפני קרבן לצבור דכתיב במועד ואפ"י בשבת וכו' ויין דהיקלחה אלמא לך
היקלחה ח"ף ביחוד שלא הותרה אלמא לכתחלה בלא ל"ך יראה ה"ן עליה : **מאי עון טומאה** . לאו טומאת דם דל"ן מנריך ר"ו אלמא
א"כ נטמא דם שהכפרה תלויה בו אלמא דם מקבל טומאה : **לא טומאה קמלין** . שהקומץ מותר את המנחה כד"ס המותר את הזבח וכל
הכפרה תלויה בו והוא הדין דמ"ה לטמיו לא בטומאת בשר וחלב וחליבא דר' ה"השע בעי ל"ך דלמר א"ס ח"ן בשר ח"ן דם אלמא יחיא ליה
לאוקמה כדכ"י הכל : **בשר קדש** . ש"ך לשון קדש היה בראש (מלכים א' יד) טומאה וה"ה חגי הגבוי' בודק את הכהנים בשנת שמים
דר"י שיהיה צדק ענין לידע א"ס בקיאי' בהלכות טומאה לפי שנתכחה מהן בגולה שלא נתעסקו בה בקדשים : **ונגע כנפול** . בחזו
כקף שהש"ך בו כלומר שהש"ך עלמו ועל כרחיך היה הוא ע"ל משום כקף שהוא ראשון כוליה בגד נמי ראשון ה"ו ומאי אריאל דנקיט כקף
אלמא משום ש"ך שהש"ך עלמו נגע אל הנחם והלחם אל הנייד והנייד אל היין והיין אל השמן אל כל מאכל היקדש כלום נטמא
האחרון הזה שהוא רביעי בקודש דלחם ראשון ומיד שני ויין שלישי ושמן רביעי פויד תבשיל כמו ומיד עדשים (בראשית כ"ה) יין ושמן של נסכים :

יומא ז . יבמות
ז . גיטין כד .
זככים מה .
מנחות כה .
[יומא זבמות
ש"ס לקמן פ :
מנחות כה:]

[ג"ל כ"ר' יוסי]

יומא ז . זככים
כ . מנחות כה .

[תוס' יומא ז :
פירו' כ"י יור"ו
ע"ז זככים
וכן מנחות
כ . כהכ"ו מיו"ד
אמר]

הגדה
הב"ח

(ה) ב"י הורגה
מדרבנן ודלא
כ"י יוסף בן
יעזר איש צרידה
כ"ל וכן לקמן :

[וכן כמכ"ס
כ"ל]

שנאמר בדם חולין רגיל "על הארץ תשפכנו כמים".⁽⁸⁾

ללמדנו: דוקא דם חולין שהוא נשפך לאיבוד כמים, איתקש למים, והרי הוא מכשיר אוכלין כמים.⁽⁹⁾

אבל דם קדשים, שמתקבל בכלי לצורך טז-ב זריקתו על המזבח, ואינו נשפך לאיבוד כמים, לא איתקש למים. הלכך אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה.⁽¹⁾

תלושין נינהו. אלמא, אין הכשרם אלא מדרבנן, ובעזרה לא גזרו חכמים, משום הפסד קדשים.

ומשנינן: תירגמא העמיד להא דקאמר "משקין בית מטבחייא אין מכשירין" – על דם.⁽⁷⁾ שדם הקדשים אינו מכשיר. אבל מים מכשירים אף כשהם תלושים.

וכדאמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: מניין לדם קדשים שאינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה? –

ממנו דברי הרמב"ם בפירוש המשניות לעדויות. שכתב שם, דעיקר דין משקי בית מטבחייא הוא הלכה למשה מסיני. ואסמכוהו אקרא ד"על הארץ תשפכנו כמים".

9. ויש לחקור, מה נאמר בהך מיעוטא. האם כל דם שלא נשפך כמים אין נוהגים בו דיני הכשר או טומאה. או דם קדשים, כיון שאינו נשפך כמים, אין בו דין משקה כלל. וממילא נתמעט מתורת הכשר.

ולפי הצד הב' תבואר היטב מחלוקת רש"י והרמב"ם [הובאה לקמן יז ב], אם רק מהכשר נתמעט, או אף מקבלת טומאה. דשיטת הרמב"ם, דכל משקה שאינו מז' משקין אינו מקבל טומאה. הלכך אף דם קדשים שנתמעט מתורת משקה אינו מקבל טומאה.

אולם בשיטת רש"י כתב להוכיח המשנה אחרונה [ריש פרק ג טהרות], דלקבלת טומאת משקין אין צריך בדוקא ז' משקין. ודוקא להכשר בעינן משקה מז' משקין. הלכך, אף בדם קדשים סבר רש"י, דלא נתמעט אלא מהכשר בלבד. חידושי רבי שמואל.

1. וקשה, אם כן דם חיה ועוף לא יכשירו. דכיון שהם טעונים כיסוי, לא קרינן בהו "נשפך

7. והרמב"ם בפרק י מטומאת אוכלין הלכה טז פסק, דאף מים של בית המטבחיים שבעזרה אינם מכשירים. ודלא כדמוקי לה הכא דוקא בדם.

ויעוין בלחם משנה [פרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו] שכתב, דלא אמרינן כן אלא לרב. אבל הרמב"ם פסק כרב פפא לקמן [יז ב], דטומאת משקין היא דאורייתא, ואפילו הכי הלכתא גמירי לה דמשקים שבעזרה טהורים. ובכלל ההלכה אף דאינם מכשירים.

8. והרמב"ם בפרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו, פסק מהאי קרא, דדם קדשים אינו מקבל טומאה. ולא מוקי לה אהכשר בדוקא.

ותמה הלחם משנה שם, אמאי איצטריך ליה להאי קרא? והא בפרק י מטומאת אוכלין הלכה טז כתב: משקה בית המטבחיים, והוא דם הקדשים והמים שמשתמשים בהם שם, טהורים לעולם. ואינם מתטמאים ואינם מכשירים. ודבר זה הלכה מפי הקבלה!

ותירץ, דאחר דאיכא קרא לדם שאינו מכשיר ואינו מיטמא, בהכרח דבאה ההלכה למים.

ויעוין בראש יוסף [חולין לו ב] שנתקשה בתירוצו.

והצל"ח תמה על הלחם משנה, שנתעלמו

אבל דם שאין הנפש יוצאה בו, אינו קרוי דם.

ודוקא מי שקרוי "דם" יש בו תורת משקה. שהרי המקור לכך שדם קרוי משקה, הוא מדכתיב "דם חללים ישתה".

תא שמע: דם שננטמא וזרקו על המזבח — אם לא ידע הכהן שהוא טמא, וזרקו בשוגג, הורצה הקרבן לבעלים להתכפר בו. ואף ניתר הבשר לכהנים באכילה. משום שהציץ מרצה על הדם שנזרק בטומאה.

ואם ידע שהוא טמא, וזרקו במזיד, לא הורצה הקרבן, ואין ניתר בשרו לאכילה! שקנס חכמים הוא, שלא ירצה הציץ על דם טמא שנזרק במזיד.

נמצא, שמדרבנן אין כאן זריקה. ובלא זריקה אין הבשר ניתר באכילה. אבל לענין כפרת הבעלים, מהני הזריקה אף במזיד. שהרי מן התורה הציץ מרצה על טומאה בין על שוגג ובין על מזיד. ולא מצו רבנן לגזור עליו להביא קרבן אחר. שהרי כבר נפטר מן התורה, ויחשב הקרבן השני כחולין בעזרה.

קתני מיהת, שנוהגת טומאה בדם. אלמא יש לו לדם קדשים טומאת עצמו. (2) ודלא כרב דאמר, אין למשקין טומאת עצמן מן התורה.

מתקיף לה רב שמואל בר אמי: הרי אין ראוי לזריקה על המזבח, אלא דם הנפש בלבד. כלומר, דם שהנפש יוצאה בו. והוא הדם היוצא בשעת שחיטה. וכדכתיב "כי הדם הוא בנפש יכפר". אבל דם התמצית, שיוצא מן הבהמה לאחר מיתתה, שאינו נזרק על המזבח, הרי הוא נשפך כמים.

ואף דם זה של קדשים אינו מכשיר את האוכלין.

וכדאמר רבי יוסי בר חנינא דמשקין בית מטבחיא אין מכשירין, ונכלל בכך כל דם קדשים, ואף דם התמצית. וקשיא, אמאי דם התמצית של הקדשים אינו מכשיר, והרי הוא נשפך כמים.

אמר ליה רבי זירא: הנח לדם התמצית, ולא תקשה ממנו מידי.

משום דלאו דוקא בקדשים הוא דאינו מכשיר. אלא אפילו בחולין נמי לא מכשיר. ולא משום שאינו נשפך כמים, אלא משום שאינו קרוי דם.

קבלה מיניה רב שמואל בר אמי מרב זירא את תירוצו זה. משום דאמר רחמנא "רק חזק לבלתי אכול הדם, כי הדם הוא הנפש".

ודרשינן: **דם שהנפש יוצאה בו, קרוי "דם"**.

שמעינן דאינו צריך כיסוי, כמו שמים אינם צריכים כיסוי.

והר"ן כתב מכח קושיה זו, שדם חיה ועוף אינו מכשיר אלא מדרבנן.

2. והקשה האור שמח בפרק א מטומאות אוכלין הלכה יא, דלמאי דקיימא לן, דדם שקרש וחישב עליו לאוכלין מיטמא טומאת אוכלין, הא

כמים". שהרי מהא דכתיב גבי בהמה "תשפכנו כמים", ילפינן בחולין [פד א] דבהמה אינה טעונה כיסוי הדם.

ולא קשיא. משום דכל דם הנשפך כמים לארץ, ואין צריך לקבלו בכלי, הוקש למים לענין הכשר. תוספות.

ורבינו דוד פירש את דברי הגמרא בחולין באופן אחר. דמהא דדם בהמה הוקש למים,

דקיימא לן [אליבא דרבי יהושע⁽⁴⁾], אם אין בשר אין זורקים את הדם!

וקאמר, דאין זה אלא כשנפסל הבשר מחמת שיצא חוץ למחיצתו, או כשאבד הבשר. אבל אם נטמא הבשר, הציץ מרצה על טומאתו. ואף שאין הוא מתירו באכילה, מהני ריצוי הציץ לזרוק עליו את הדם.

וכן מרצה הציץ על החלב [אמורים] שננטמא, ומתירו בהקטרה.

ומרצה הציץ עליהם בין שננטמאו בשונג [שלא ידע הכהן שאסור לטמאותו⁽⁵⁾] ובין שננטמאו במזיד. בין שננטמאו באונס ובין שננטמאו ברצון. בין בקרבן יחיד ובין בקרבן ציבור.

ומשנינן: לעולם אין לו טומאה מן התורה, אלא מדרבנן⁽³⁾ ובמזיד לא הורצה, לפי שמדרבנן הדם טמא. ולא מרצה הציץ להכשיר את זריקתו במזיד, משום קנס חכמים.

ואף שאמר רבי יוסי בן יועזר, שלא גזרו במשקין בית מטבחיא, והשאירו כדינם מדאורייתא, דאין להם טומאת עצמן — האי תנא סבר דלא כרבי יוסי בן יועזר איש צרידה. אלא גזרו חכמים בכל המשקין, ואף במשקי קדשים.

תא שמע: על מה הציץ מרצה?

על הדם שננטמא, וזרקוהו בטומאתו.

וכן על הבשר שננטמא, והרי הוא אסור באכילה.

ברוב מים ומקבל טומאה. אבל לרב לא מצינו לתרץ כן. דהא אית ליה, דאף מים דבית מטבחיא דכן. מיהו אסיק, דעדיין קשיא, למה שפסק הרמב"ם בפרק י טומאת אוכלין, דאף מים דבית מטבחיא דכן לגמרי. ויעוין עוד לקמן [יו ב הערה 4] במובא מהקהלות יעקב בישוב הקושיה.

4. רש"י. אבל לקמן עה א מבוואר, דאף לרבי אליעזר דאמר "דם אף על פי שאין בשר", משכחת לה ריצוי ציץ בבשר. שתועיל לו זריקת הדם לענין שיוכל לחול בו דין פיגול, או להוציאו מידי מעילה.

5. כן אית ליה לרבינא לקמן [פ ב]. אבל רב שילא מפרש איפכא. דאם נטמא הדם במזיד, אין הציץ מרצה. אבל בזריקה, בין אם נזרק בשונג ובין אם נזרק במזיד, הורצה.

איכא לאוקמא להך מתניתין בדם שקרש, דטומאתו דאורייתא כדין אוכלין. ולא נוהג בו הקולא דבית מטבחיא.

ותירץ, דכיון דבעינן שיחשב עליו לאוכלין, לא מהני מחשבת אוכלין בקדשים. כיון דממון גבוה הוא, ואין כאן בעלים שיחשב עליו.

ויעוין בכתבי הגר"ז [מנחות כא א] בשם הגר"ח, שמיאן בתירוץ זה. וכתב לתרץ, דדם שקרש פסול לזריקה כל זמן שהוא בקרישתו. וכשחזר ונימוח, שוב חזר להיות כמשקי בית מטבחיא, ופרחה טומאתו. מאחר דקיימא לן השתא, דאין למשקין טומאה כל עיקר.

3. ומכאן הקשה הצ"ח לשיטת הרמב"ם [הובאה לעי טז א בהערה], דמשמע מיניה דליכא בדם קדשים טומאה כלל, ואף לא מדרבנן.

וכתב ליישב, דמשכחת לה במיעוט דם שנתערב ברוב מים. דאכתי כשר הוא לזריקה. ומכל מקום, לענין טומאה הרי הוא מתבטל

הא [הרי] בהכרח דהציץ אינו נושא אלא עון
טומאה, לפי שהיא קלה משאר פסולים.

שהרי מצינו שהטומאה הותרה מכללה
בציבור. (7) שקרבן ציבור מקריבים אף
בטומאה. וכשם שהקלת בה בציבור, כן
מכשיר הציץ בדיעבד את הטומאה אף
ביחיד.

והינן בה: מאי "עון טומאה"?

מאי לאו, טומאת דם! וקשיא לרב, דאמר
אין למשקין טומאה מן התורה כלל.

אמר רב פפא: לא על טומאת דם קאי, אלא
על טומאת הקמצים של המנחות. (8)
שהקומץ מתיר את המנחה, כמו שהדם מתיר
את הבשר. ועיקר הכפרה תלויה בו. ואם
נטמא הקומץ והקטירוהו על גבי המזבח,
מרצה הציץ על טומאתו.

ומקשינן: תא שמע: בשנה השניה למלך
דריוש, לעת בנין בית שני, היה חגי הנביא

קתני מיהת, שנוהגת טומאה בדם. וקשיא
לרב דאמר "משקין בית מטבחיא דכן
ממש", ואף טומאת עצמן אין להם.

ומשנינן: אין טומאתו אלא מדרבנן. ואף
במשקין שבעזרה גזרו טומאה. ודלא כרבי
יוסי בן יעזר איש צרידה, שהעיד דלא גזרו
בהם.

תא שמע: כתיב בציץ "והיה על מצח אהרן
ונשא אהרן את עון הקדשים".

וכי איזה עון הוא נושא ומכפר עליו, ואיזה
פסול הוא מכשיר?

אם על קרבן שנפסל בעון פיגול שחישב
עליו בשעת שחיטה לאכלו חוץ למקומו
[רש"י] הרי כבר נאמר בו "לא ירצה"
אלמא, לית ליה לפיגול תקנה.

ואם על קרבן שנפסל בעון מחשבת נותר
[שחישב בשעת שחיטה לאכלו חוץ לזמנו
(6)] — הרי כבר נאמר בו "לא יחשב"
אלמא, לית ליה לנותר תקנה.

דקרא, "לרצון להם".

וסליק אדעתין לאוקמא בנותר, משום דאף
הוא הותר מכללם, במנחת כהנים ובמנחת
נסכים. והפיגול הותר מכללו בכמות. תוספות.

8. והוה מצי לאוקמא בטומאת בשר או בטומאת
חלב, ואליבא דרבי יהושע. אלא רוצה להעמידו
ככולי עלמא. ואף לרבי אליעזר דלא משכחת לה
ריצוי ציץ אלא בדם. רש"י.

ולמובא בהערה 4, דאף לרבי אליעזר משכחת
לה ריצוי ציץ בבשר, צריך לומר דלא משמע
ד"נשיאת עון" קאי לענין לקובעו בפיגול, אלא
להתירו. מהרש"א.

6. אבל בנותר ממש ליכא לאוקמיה לקרא. שהרי
אם להכשיר את הקרבן, הוא כשר ועומד משעת
זריקתו. ופשיטא דאם אכל לבסוף את הנותר
באיסור, אין כפרתו נפקעת למפרע. וכן לא
מצינו לומר דהציץ מרצה על עון אכילת הנותר.
שהרי אינו מרצה אלא על עון הקדשים, ולא על
עון האוכלים. וכן איתא בתורת כהנים. רש"י.
מיהו, רבינו פרץ נקט כפירוש זה, וכתב
דקושיות רש"י קלות הן לתרץ.

7. ולכאורה אין צריך לזה. שהרי בלאו הכי ליכא
לאוקמא לקרא, אלא בטומאה.

וצריך לומר, דמשמע ליה דלא מישתעי קרא
אלא באיסור שהותר מכללו. וכדכתיב בסיפא

ואת השמן. שהרי משקין הם. ואמאי קאמר רב שטעו הכהנים?

ואף אם נאמר, שבימי חגי הנביא כבר גזרו חכמים על טומאת המשקין, ובדק חגי את הכהנים אף בטומאות דרבנן, נמי קשיא. שהרי במשקין שבעזרה לא גזרו, משום הפסד קדשים. וכדאמר יוסי בן יועזר איש צרידה.

ומשנינן: **מירי הוא טעמא** [הרי כל הקושיא אינה] **אלא לפי דברי רב**, דאמר "דכן ממש" ואמר נמי "אישתבש כהני". ולשיטתו של רב לא קשיא מידי.

שהרי **רב** — "משקי בית מטבחיא" תני בדברי יוסי בן יועזר. שרק במים ובדם שבבית המטבחיים לא גזרו טומאה. אבל על משקי בי מדבחיא [משקי המזבח], כגון יין ושמן הנסכים, גזרו חכמים טומאה.

וקרא דחגי, בהכרח איירי בטומאות דרבנן. שהרי כתיב שם שהלחם מטמא את הנזיד, והיין מטמא את השמן. והלא אין אוכל מטמא אוכל, ולא משקה מטמא משקה מן התורה, אלא מדרבנן.

הלכך, שפיר קאמר רב "אשתבש כהני". שהרי מדרבנן מיהא היה להם לטמא.

גופא: רב אמר: אישתבש כהני. כי מה

בודק את הכהנים, לידע אם הם בקיאים עדיין בהלכות טומאה. לפי שנשתכחו מהם כשהיו בגולה, ולא נתעסקו אז בקדשים. כדכתיב "כה אמר ה' צבאות, שאל נא את הכהנים תורה לאמר".

ושאלם: **"הן ישא איש בשר קדש** [בשר שרץ] **בכנף בגדו, ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל — היקדש"?**

שאם יגע האדם בלחם קדשים בכנף⁽⁹⁾ שנמצא בה השרץ [שהוא אב הטומאה] ועשאו השרץ ללחם ראשון לטומאה, ואותו הלחם יגע בנזיד קדשים ויעשהו שני, ואותו נזיד יגע ביין של נסכים ויעשהו שלישי, ואותו היין יגע בשמן נסכים או בכל מאכל אחר של קדשים, נמצא דהשמן והמאכל הם רביעים לטומאה בקודש. ושאלם: האם יטמא אותו רביעי הקודש?

וכתיב בתריה: **"ויענו הכהנים ויאמרו, לא"**! אין הרביעי בקודש נטמא.

ואמר רב: אישתבש כהני! שטעו בדבר זה. שהרי הרביעי בקודש פסול מקל וחומר, כדאיתא לקמן [יח ב].

וקשיא, הא משקין אין להם טומאה מן התורה. ואם כן, בדין טיהרו הכהנים את היין

9. ורבינו תם פירש, דהכנף הוא ראשון, ונגע במאכל או בנזיד. ואחד מאלו נגע או בשמן או ביין. ואחד מהם נגע בכל מאכל. נמצא דהמאכל האחרון הוא רביעי. ונקיט כסדר הזה כדי שלא תהיה הטומאה עושה כיוצא בה. אבל לרש"י, איתא בהאי קרא, דטומאה עושה כיוצא בה. והיינו מדרבנן.

9. ובהכרח דהיינו בשרץ עצמו. דאי נגע בבגד דהוי ראשון, מאי איירא "כנף"? והא נטמא כל הבגד. רש"י.

והקשו תוספות לפירושו, מאי שנא "אל שמן ואל כל מאכל" דפירושו או שמן או מאכל, משאר הדברים האמורים בקרא, שפירושם שנטמאו זה מזה.

ואת השמן. שהרי משקין הם. ואמאי קאמר רב שטעו הכהנים?

ואף אם נאמר, שבימי חגי הנביא כבר גזרו חכמים על טומאת המשקין, ובדק חגי את הכהנים אף בטומאות דרבנן, נמי קשיא. שהרי במשקין שבעזרה לא גזרו, משום הפסד קדשים. וכדאמר יוסי בן יועזר איש צרידה.

ומשנינן: **מירי הוא טעמא** [הרי כל הקושיא אינה] **אלא לפי דברי רב**, דאמר "דכן ממש" ואמר נמי "אישתבש כהני". ולשיטתו של רב לא קשיא מידי.

שהרי **רב** — "משקי בית מטבחייא" תני בדברי יוסי בן יועזר. שרק במים ובדם שבבית המטבחיים לא גזרו טומאה. אבל על משקי בי מדבחייא [משקי המזבח], כגון יין ושמן הנסכים, גזרו חכמים טומאה.

וקרא דחגי, בהכרח איירי בטומאות דרבנן. שהרי כתיב שם שהלחם מטמא את הנזיד, והיין מטמא את השמן. והלא אין אוכל מטמא אוכל, ולא משקה מטמא משקה מן התורה, אלא מדרבנן.

הלכך, שפיר קאמר רב "אשתבש כהני". שהרי מדרבנן מיהא היה להם לטמא.

גופא: רב אמר: אישתבש כהני. כי מה

בודק את הכהנים, לידע אם הם בקיאים עדיין בהלכות טומאה. לפי שנשתכחו מהם כשהיו בגולה, ולא נתעסקו אז בקדשים. כדכתיב "כה אמר ה' צבאות, שאל נא את הכהנים תורה לאמר".

ושאלם: "**הן ישא איש בשר קדש** [בשר שרץ] **בכנף בגדו, ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל** — היקדש"?

שאם יגע האדם בלחם קדשים בכנף⁽⁹⁾ שנמצא בה השרץ [שהוא אב הטומאה] ועשאו השרץ ללחם ראשון לטומאה, ואותו הלחם יגע בנזיד קדשים ויעשהו שני, ואותו נזיד יגע ביין של נסכים ויעשהו שלישי, ואותו היין יגע בשמן נסכים או בכל מאכל אחר של קדשים, נמצא דהשמן והמאכל הם רביעים לטומאה בקודש. ושאלם: האם יטמא אותו רביעי הקודש?

וכתיב בתריה: "**ויענו הכהנים ויאמרו, לא!**" אין הרביעי בקודש נטמא.

ואמר רב: אישתבש כהני! שטעו בדבר זה. שהרי הרביעי בקודש פסול מקל וחומר, כדאיתא לקמן [יח ב].

וקשיא, הא משקין אין להם טומאה מן התורה. ואם כן, בדין טיהרו הכהנים את היין

9. ורבינו תם פירש, דהכנף הוא ראשון, ונגע במאכל או בנזיד. ואחד מאלו נגע או בשמן או ביין. ואחד מהם נגע בכל מאכל. נמצא דהמאכל האחרון הוא רביעי. ונקיט כסדר הזה כדי שלא תהיה הטומאה עושה כיוצא בה. אבל לרש"י, איתא בהאי קרא, דטומאה עושה כיוצא בה. והיינו מדרבנן.

9. ובהכרח דהיינו בשרץ עצמו. דאי נגע בבגד דהוי ראשון, מאי איירא "כנף"? והא נטמא כל הבגד. רש"י.

והקשו תוספות לפירושו, מאי שנא "אל שמן ואל כל מאכל" דפירושו או שמן או מאכל, משאר הדברים האמורים בקרא, שפירושם שנטמאו זה מזה.

שהשרץ שבכנף בגדו נגע בלחם ונעשה הלחם ראשון?

והרי "ונגע בכנפו אל הלחם" כתיב.

ומשמע, שהכנף עצמה לא נגעה בלחם. אלא נגעה בדבר אחר, ועשאתו ראשון. ונגע הלחם במה שנגע בכנפו, ונעשה שני. נמצא הנזיד שלישי, והיין רביעי, והשמן או המאכל חמישיים.

ומקשינן: תא שמע: כתיב בתריה "ויאמר חגי: אם יגע טמא נפש בכל אלה, היטמא? ויענו הכהנים ויאמרו: יטמא!"

וקא סליק אדעתין, ששאלם על טמא מת שטימא קדשים באותו סדר האמור בשרץ. שנגע טמא מת בלחם, והלחם בנזיד, והנזיד ביין, והיין בשמן — האם נטמא השמן או לא. דבכהאי גוונא השמן הוא רביעי. ושפיר השיבוהו דהוא טמא.

ואסקינן לקושיין: בשלמא לשמואל, הכא ודאי לא אישתבש כהני.

ומדחבא לא אישתבש, התם [בשאלת חגי הראשונה לגבי שרץ] נמי לא אישתבש.

אלא לרב, הרי בשתי השאלות שאלם על רביעי בקודש.

ואם כן תיקשי: מאי שנא חבא גבי שרץ דאישתבש כהני, והשיבו שהשמן טהור, ומאי שנא התם גבי טמא מת, דלא אישתבש, והשיבו כדין שהשמן טמא?

שאמרו על הרביעי בקודש שאינו טמא, טעות היא.

ושמואל אמר: לא אישתבש כהני. וכדין השיבו דאינו טמא.

ומפרשינן: רב אמר "אישתבש כהני", משום דעל רביעי בקודש בעא חגי מינייהו, אם הוא טמא.

שהשרץ הוא אב הטומאה. והלחם הוא ראשון. והנזיד הוא שני. והיין הוא שלישי. והשמן והמאכל הם רביעיים. והא דקתני "ואל השמן ואל כל מאכל", לצדדים קאמר. שהיין נגע בשמן או במאכל.

ושגו בכך שאמרו ליה שהוא טהור.

ושמואל אמר: "לא אישתבש כהני", משום שאין השמן והמאכל אלא חמישי בקודש, כדמפרש בסמוך. ועל חמישי בקודש בעא חגי מינייהו אם הוא טמא.

ואם כן, שפיר אמרו ליה שהוא טהור.

והוינן בה: בשלמא לרב דאמר "רביעי בקודש בעא מינייהו", היינו דכתיב בקרא ארבעה דברים: לחם, ונזיד, ויין, ושמן או מאכל.

אלא לשמואל דאמר "חמישי בקודש בעא מינייהו" — חמישה דברים מנא ליה? והא לא כתיב אלא ארבעה.⁽¹⁾

ומשנינן: אמר לך שמואל, וכי מי כתיב "ונגע בכנפו אל הלחם", דתשמע מיניה

ויש ליישב, דאם כן ישתבש מה שענו בטמא נפש דמטמא. דמשמע דקאי על כל מה דכתוב לעיל. מהרש"א.

1. ומכאן הקשו תוספות לפירוש רש"י [דמפרש ד"שמן או כל מאכל" קאמר], נימא לשמואל דהמאכל קבל טומאה מהשמן והרי הוא חמישי.

ומשנינן: איתמוהי קא מתמה!

שבלשון תמיה אמרה חגי. והכי קאמר: מאחר שבקיאין הם בהלכות טומאה ואינם טועים, וכי מעשה ידיהם טמא?! הא ודאי טהור הוא.

ודחינן: זהא "וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא", כתיב. ולא משמע הוא בלשון תמיה.

אלא אמר מר זוטרא, ואיתימא רב אשי: לא אמר חגי על מעשה ידיהם של עכשיו שהוא טמא. אלא נתנבא על העתיד.

מתוך שקלקלו בזמן בית שני את מעשיהם בשאר עבירות, מעלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו בטומאה.

גופא: רב תני בדברי יוסי בן יועזר: משקי בית מטבחיא דכן! שהדם והמים שבבית השחיטה שבעזרה טהורים.

ולוי תנא: משקי בני מדבחיא דכן! שאף משקי המזבח, כיון ושמן לנסכים, טהורים.⁽³⁾

ואמרינן: ללוי, הניחא אי סבירא ליה

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: בקיאין הן הכהנים בטומאת מת, ולכך לא נשתבשו בה. אבל אין בקיאין הן בטומאת שרץ, ולכך טעו בה לומר, שאין השלישי עושה בה רביעי בקדש.

רבינא אמר: התם בטומאת שרץ, היה השמן רביעי לטומאה.

אבל הכא בטומאת מת, היה השמן שלישי בקדש. דהא דכתיב "אם יגע טמא נפש", לא בטמא מת איירי, אלא כמת עצמו. והוא אבי אבות הטומאה. והלחם שנגע בו נעשה אב הטומאה.⁽²⁾ נמצא הנזיד ראשון, והיין שני, והשמן שלישי. וסברו הכהנים דשלישי בקדש טמא, אבל לא רביעי.

ומקשינן: תא שמע: כתיב בתריה, "ויען הני ויאמר, בן העם הזה. וכן הגוי הזה לפני נאם ה', וכן כל מעשה ידיהם, ואשר יקריבו שם טמא הוא".

בשלמא לרב דאמר "אישתבש כהני", היינו דכתיב שקרא חגי למעשה ידיהם "טמא".

אלא לשמואל, אמאי קרי "טמא" למעשה ידיהם? והרי השיבו לו כהלכה בדיני הטומאה.

2. רש"י. והקשו תוספות, הא קיימא לן, דכל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה.

ותירצו, דלא חשיב אב לענין שיטמא אדם וכלים. אבל לענין שיעשה את הנוגע בו לראשון, שפיר חשיב אב.

אבל לפירוש רבינו תם אין צורך בזה. אלא סגי להלחם נעשה ראשון. והיין או השמן שניים, והמאכל הוא שלישי.

3. לרב, דוקא משקי בית מטבחיא טהורין. משום דשכיחי טפי, ויותר מצוי בהם קלקולי. הלכך לא גזרו בהם. וללוי, דוקא משקי בית מדבחיא טהורים. משום דטפי איכא למיחש בהם לקלקולי. מהר"ם חלאווה.

והפני יהושע כתב בטעמא דרב, דמשקי בית מדבחיא טמאים משום חיבת הקודש.

אכן כבר כתבו התוספות בחולין לו ב, דלא

שהם אף מטמאים אחרים מדרבנן. אתי שפיר הא דפירש שמואל שהשמן טהור מפני שהוא חמישי. ומשמע דאילו היה השמן רביעי היה טמא, משום שדוקא רביעי הוא דלא עביד את השמן חמישי, ואף שהשמן קיבל טומאתו מן היין, דהוי משקי בי מדבחיא, שפיר נטמא. כי רק משקי בי מטבחיא אינם דכן לטמא אחרים, אבל משקי בי מדבחיא מטמאין.

הא שלישי — עביד רביעי!

אלא אי סבר ליה שמואל כלוי, דתני, "משקי בי מדבחיא דכן", קשיא: מאי איריא דאין היין מטמא את השמן משום דרביעי לא עביד חמישי? הלא אין היין מטמא את השמן בשום אופן. ואפילו אם יהיה היין ראשון, אינו מטמאו. שהרי משקה בי מדבחיא טהור מלטמא אחרים. ואפילו שני ושלישי נמי לא עבדי! ולמה הוצרך שמואל לומר בטעם הדבר שהשמן הוא חמישי בקודש?

ומסקינן: אלא על כרחך, שמואל כרב סבירא ליה בהכי.

תניא כוותיה דרב. ותניא כוותיה דלוי.

תניא כוותיה דלוי: הרם והיין והשמן והמים, שכל אלו הם משקי בי מדבחיא [ונקראים על שם המזבח, משום שהדם נזרק על גביו, והיין והמים מתנסכים עליו, והשמן קרב עם המנחות] — שננטמאו בפנים העזרה, אף

כשמואל דאמר "דכן [טהורים] מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש להן", אתי שפיר קראי דחגי. שקודם שאלם על השרץ שנגע בלחם ועשאו ראשון, והלחם נגע בנזיד, והנזיד ביין, והיין בשמן. שהיין עצמו טמא, לפי שטומאת עצמו יש לו מן התורה. אבל אינו מטמא את השמן, לפי שמשקי המזבח אינם מטמאים אחרים כלל. ושפיר השיבוהו אין השמן טמא, ולא אישתבש כהני.

וכשהוסיף לשואלם מטמא מת, לא על הסדר הזה שאלם. אלא משכחת לה, ששאלם היכי דנגעי בולחו הלחם והנזיד [היין והשמן והמאכל], כל אחד מהם בפני עצמו, במטמא הראשון, דהיינו טמא הנפש. ושפיר השיבוהו שטמאים כולם.

אלא, אי סבר ליה לוי כרב, דאמר "דכן ממש", ויסבור שאף יין הנסכים ושמן המנחות אין להם טומאת עצמן — היכי משכחת לה דענו הכהנים על יין ושמן שנטמאו בטומאת מת, שהם טמאים. והרי אין להם טומאה מן התורה כלל. ואף חכמים לא גזרו במשקי קדשים.

ומסקינן: אלא על כרחך, לוי — כשמואל סבירא ליה, ויש להם טומאת עצמם.

ותו אמרינן: ולשמואל, דאמר "לא אשתבש כהני", הניחא אי סבר לה כרב, דתני: משקי בית מטבחא דכן, אבל משקי בי מדבחיא [שמן ויין לנסכים], אחריני נמי מיטמאו.

ויעוין בעמודי אור סימן קיט, שכתב לבאר בטעמא דרב, על פי שיטת הראב"ד בפרק ב

שייכא חיבת הקודש אלא בדבר גוש כעצים ולבונה, ולא במשקים.

אם הוציאן לחוץ וכבר נפסלו בפסול יוצא, הרי הם טהורין מלטמא אחרים. (4) שהרי כשנטמא בפנים לא ירדה להם תורת טומאה לטמא אחרים. לפי שאין הם בכלל גזירת משקין לטמא אחרים.

אבל אם נטמאו בחוץ, אף אם הכניסו לפנים, הרי הם טמאין לטמא אחרים. שכל זמן שהם מחוץ לעזרה, אין הם בכלל משקי בי מדבחיא. וכיון שכבר ירדה להם תורת טומאה לטמא אחרים, תו לא פקעה.

ומקשינן: איני, והאמר רבי יהושע בן לוי: משקי בי מדבחיא — לא אמרו בהם שהם דכן, אלא במקומן בפנים העזרה.

והוינן בה: מאי לאו, אתא למעוטי משקי בי מדבחיא שנטמאו בפנים ואחר כך הוציאן לחוץ! שלאחר שיצאו, חלה עליהם למפרע טומאה לטמא אחרים. ותיקשי, הא להדיא קתני בברייתא לא כן.

ומשינן: לא כך אמר רבי יהושע בן לוי.

אלא אתא למעוטי משקי בי מדבחיא שנטמאו בחוץ, ואחר כך הכניסו בפנים. שבעודם בחוץ, כבר ירדה להם טומאה גמורה, ותו לא פקעה.

ושוב מקשינן: והא "לא אמרו אלא במקומן" קאמר. משמע, כל זמן שהם במקומן הם טהורים, ותו לא.

ומשינן: הכי קאמר: לא אמרו שהם דכן, אלא כנטמאו במקומן. דבכהאי גוונא הם טהורים, אף לאחר שיצאו חוץ למקומן. (5)

קתני מיהת, "משקי בי מדבחיא דכן", כלוי.

תניא כוותיה דרב: הדרם והמום, שהם משקי בית מטבחיא שבעזרה, שנטמאו, בין כשהם בכלים, ובין כשהן בקרקע, הרי הם טהורין.

מטומאת אוכלין, דמי פירות מיטמאין. ונסתפקן האחרונים בדעתו, אם משום טומאת משקין היא. או דדין טומאת אוכלים להם, משום שחשובים כעיקר הפרי [יעוין בצל"ח כאן]. ולהצד הב', יין ושמן מטמאין אף מדין אוכלין, וטומאתם ודאי מדאורייתא. הלכך אינם בכלל קולת משקי בית מטבחיא. [ואין טעם זה מספיק אלא ליין ושמן. אבל לא למים ודם של המזבח].

4. ויש לדון במשקין שכבר נתקדשו, וחל בהם שם משקי בי מדבחיא, ויצאו, אי מקבלים טומאה. דמלשון רש"י נראה קצת דאין נטמאים. אבל מפשטות לשון הגמרא משמע, דאף אם כבר נעשו למשקי בי מדבחיא, אם יצאו ממקומן הרי הם נטמאים.

ובהכי אתי שפיר קושית הלחם משנה [הובאה לעיל טז א], למה הוצרך הרמב"ם למעט דם קדשים מטומאה מדרשה ד"אינו נשפך כמים". והרי בלאו הכי פסק דמשקי בי מטבחיא דכן ממש. ולהנ"ל, איכא נפקא מינה לדם שנתקדש בכלי ויצא. שפת אמת. [וצריך עיון, דהרי נפסל ביוצא. ולקמן יז ב מבואר בתוספות, דדם שנפסל, שוב איתקש למים ומקבל טומאה].

5. והרמב"ם השמיט לכל דין זה. ולא חילק בין נטמאו במקומן לחוץ למקומן. וכתב הצ"ח בטעמא דמילתא, דהרי הך ברייתא תני "משקי בי מדבחיא" כלוי. וכבר אמרינן לעיל דלוי בהכרח כשמואל סבירא ליה, דטומאת משקין לעצמם היא דאורייתא. ומשקי